

τίτλ. η'. διγ. β'. βιβλ. γ'. τίτλ. β'. διγ. ιδ'.^{ω)} καὶ βιβλ. λ'. τίτλ. ε'. διγ. η'. καὶ βιβλ. λη'. τίτλ. ε'. διγ. ζ'. η'. καὶ βιβλ. ν'. τίτλ. ιζ'. διγ. ν'.

Συνηγοροῦσι*) καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παρ' αὐτῶν κουρατορευομένοις^{γ)}· οἷον κωφοῖς^{ζ)}, καὶ ἀσώτοις, καὶ ἀφῆλιξι, καὶ^{δ)} ἀσθενέσιν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Εἰώθασιν γὰρ καὶ τούτοις τοῖς προσώποις κουράτωρες δίδουσαι, ὡς ἴσται. α'. τίτλ. χγ'.^{β)}

δ'. Οὐλπ. ε') Καὶ τοῖς διὰ τὴν διηνεκῆ νόσον μὴ δυναμένοις διοικεῖν τὰ ἴδια.

ε'. Οἱ^{δ)} γὰρ μὴ ἐκουσίως, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης διοικοῦντες, καὶ ὡς τῶν ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων συνηγοροῦντων, ἀκινδύνως καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν κηδεμονουμένοις συνηγοροῦσιν ε').

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Οἱ γὰρ μὴ ἐκουσίως] ὡς οἱ ἐπίτροποι εἴτε συγγενεῖς, εἴτε ἐξωτέρω. τοῦτο διὰ τὸν προκουράτωρα, καὶ τὸν νεγοτιογέστορα εἴρηται.

τῶν ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων] τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ ἐδίπλω, καὶ τῆς δευτέρας τάξεως.

Ο κωλυθεὶς ἀπὸ ἄρχοντος ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ συνηγορεῖσαι, παρὰ τῷ διαδόχῳ συνηγορεῖ.

ζ'. Ο ε') κωλυθεὶς συνηγορεῖν, οὐδὲ τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ συγχοροῦντος συνηγορεῖ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ο κωλυθεὶς ἀπὸ ἄρχοντος] Ἀνάγνωθι βιβλ. μγ'. τίτλ. ιθ'. διγ. μγ'. καὶ θ'. ε')

ζ. Παπιν. η'). Ο πρὸς καιρὸν κωλυθεὶς συνηγορεῖν^{ι)} μετὰ τὸν χρόνον πᾶσι συνηγορεῖ, καὶ δ^{κ)} ἀπὸ ἐξορίας ὑποστρέψας. καὶ ἀδιάφορον, διὰ ποῖον ἐγκλήμα ἐκωλύθη ἢ ἐξωρίσθη^{ι)}.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ο πρὸς καιρὸν] ἐπὶ πενταετίαν τυχόν. τὸν χρόνον] τὴν πενταετίαν. ὁμοίως^{μ)} βιβλ. β'. τοῦ κωδ. η') τίτλ. ια'. διατ. γ'. καὶ ζ'.

ἐξορίας ὑποστρέψας] δικολόγος δηλονότι.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σημειῶσαι, ὅτι μένει καὶ μετὰ τὸν χρόνον τῆς ἀρχῆς τοῦ κωλυσατος μὴ συνηγορῶν. μὴ ἐναντιωθῆ δέ σοι τὸ εἰρημένον ἐν τῷ μγ'. βιβλ. ο') τίτλ. ιθ'. ν') ὅς ἐστι de Poenis, διγ. μγ'. λέγει ὁ Παῦλος ἐκέισε, τὸν κωλυθέντα παρὰ τοῦ ἄρχοντος τῆ οἰκίᾳ χορηγῶσθαι τέχνη, δύνασθαι, μετὰ τὸ παυσασθαι τὸν κωλυσαντα τῆς ἀρχῆς, ἀκωλύτως ταύτην χειρῆσθαι. Περὶ τῶν ἐν φακίῳ τεχνῶν τοῦτο φησι, οὐ μὴ τῶν ἐν ὄφρακίσι. καὶ ἐν φακίσι μὲν τέχνη συνέστηκεν, ἥτις οὐ δεῖται τινος τῶν ἐξωθεν προσγενομένων, ἀλλὰ μόνως τῆς τοῦ τεχνίτου γνώμης τε καὶ προαιρέσεως καὶ τῶν αὐτοῦ δηλονότι χειρῶν, ὡς ἐπὶ καλλιγραφῶν, χαλκίων, καὶ τῶν τοιούτων. ὀφρακία δὲ εἰσιν ἐκεῖνα τῶν τεχνῶν, ὅσα πρὸς τῆ γνώμῃ τε καὶ εἰδήσει

et lib. 23. tit. 2. dig. 14. et lib. 37. tit. 5. dig. 8. et lib. 38. tit. 10. dig. 6. 8. et lib. 50. tit. 16. dig. 50.

Postulant et pro aliis, quorum curam gerunt, veluti pro surdis, prodigis, adolescentibus, et debilibus. L. 3. §. 3. et l. 4. D. III. 1.

INTERPRETATIO.

Nam et his personis curatores dari solent, ut Inst. 1. tit. 23.

IV. Ulp. Et qui propter perpetuum morbum res suas administrare nequeunt. L. 5. D. eod.

V. Nam qui non sponte, sed necessario administrant, etiamsi ex his sint, qui non nisi pro se postulare possunt, pro his, quorum tutelam curamve gerunt, citra periculum postulant. L. 6. pr. D. eod.

SCHOLIUM.

Nam qui non sponte] veluti tutores curatoresve sive propinqui, sive extranei. Hoc propter procuratorem et negotiorum gestorem dictum est.

qui non nisi pro se] qui secundo edicto, vel secundo ordine continentur.

Si quis a Praetore tempore magistratus sui advocacy praestare prohibitus est, apud successorem eius recte postulat. L. 6. §. 1. D. eod.

VI. Is, cui advocatio interdicta est, ne permitte quidem adversario, postulat. L. 7. D. eod.

SCHOLIUM.

Si quis a Praetore prohibitus est] Lege lib. 48. tit. 19. dig. 43. et 9.

VII. Papin. Cui advocacionibus ad tempus interdictum est, post illud tempus pro omnibus postulat; item ab exilio reversus. Neque distinguitur, propter quodnam crimen prohibitus sit advocacionem praestare, vel in exilium missus. L. 8. D. eod.

SCHOLIUM.

ad tempus] ut puta, in quinquennium.

post tempus] post quinquennium. Similiter lib. 2. Cod. tit. II. const. 3. et 6.

ab exilio reversus] advocatus scilicet.

INTERPRETATIO.

Observa, eum nec post tempus magistratus eius, a quo prohibitus est, postulare posse. Neque tibi obstare existimes, quod dicitur lib. 48. tit. 19. qui est de Poenis, dig. 43. Dicit ibi Paulus, eum, qui a Praeside artem suam exercere prohibitus est, posse ea sine impedimento uti, si Praeses, qui prohibuit, provinciam administrare desierit. Sed hoc de artibus dicit, quae facto constant, non de iis, quae officio. In facto quidem ars consistit, quae non indiget iis, quae extrinsecus accedunt, sed solo artificis arbitrio et manibus, ut in calligraphis, fabris, et similibus. Officia vero, artium illae sunt, quaecunque praeter voluntatem, peritiam et dexteritatem

ω) Pro διγ. ιδ'. Cod. Haen. habet ἄγεστον τέταρτον. x) Ante συνηγοροῦσι in Cod. Haen. legitur Paulu. y) Cod. Haen. Coisl. et Fabr. κουρατορευομένοις. z) Nonnullae Pandectarum editiones addunt, nisi: quod exulat a Codd. Campensi, Meermaniano, aliisque. R. a) Verbis καὶ ἀσθενέσιν Fabrotus in Basilicis cap. 4. h. t. constituit, quod respondet L. 4. D. III. 1. Cod. Haen. Coisl. pergunt statim eaque verba cum praecedentibus καὶ ἀφῆλιξι iungunt, sine ullo intermissionis signo. b) Pro τίτλ. χγ'. Cod. Haen. habet τίτλος εικοστὸς τρίτος. c) Cod. Haen. Ulpianu. d) Ante οἱ in Cod. Haen. legitur: idem. e) Fabr. συνηγοροῦσιν. f) Ante verba ὁ κωλυθεὶς, quae L. 7. D. III. 1. respondent, in Cod. Haen. legitur Gaiu. Ὁ apud Theod. deest. g) Cod. Haen. καὶ ἐνατοῦ. h) Cod. Haen. Papianu. i) συνηγορεῖν deest in edit. Fabr. k) Cod. Coisl. ὁ addit; in reliquis deest. l) Ruhnck. ἐξωρίσθη. Cum Fabr. facit Cod. Coisl. cum Ruhnkenio Cod. Haen. Praefero ἐξωρίσθη. m) Cod. Haen. ὅμοιον. n) Cod. Haen. κώδικος. o) Cod. Haen. μγ'. βιβλίω. Suprascriptum est β. ζ. sc. Basilicorum. p) Cod. Haen. τίτλω ιθ'. Suprascriptum est τ. ν'. sc. Basilicorum libri 60. In edit. Fabr. titulus de poenis est tit. 51. libr. 60. Basilicorum.

καὶ προχειρία^{γ)} δέονται τοῦ μετιόντος καὶ τινος ἕξωθεν προσ-
γνωμένου, οἷον ψηφίσματος, ἢ νόμου, ἢ μάτοκος. ὅπερ
ἔστιν ἐπὶ δικολόγου ἰδίῳ, καὶ ἀντικένσορος, καὶ ὑποδέκτου,
καὶ σαβίβου, καὶ μηχανικοῦ, καὶ ἀρχιτέκτονος, καὶ τῶν τοιούτων.

ΤΟΤ' ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

Ἐῖρηται καὶ βιβλ. α'. τίτλ. ιβ'. διγ. α'. ὅτι δύναιται ὁ τῆς
πόλεως ἑπαρχος ἀπαγορεύειν τινὶ ἐπιτηδεύσεως, καὶ συνηγορίας
καὶ ὀ) προσκαίως καὶ διπρεκῶς. ὁμοίον φησι καὶ β) βιβλ. μη.
τίτλ. ιθ'. γ) διγ. θ'. περὶ πάντων τῶν ἀρχόντων, ὃ καὶ ἀνα-
γνωθι. ἐν δὲ τῷ μγ'. διγ. α) φησὶν, ὅτι ἀρχὼν περαιτέρω
τοῦ χρόνου τῆς οὐκείας ἀρχῆς οὐ δύναται κωλύσαι τινὰ χρη-
σασθαι τῇ ἰδίῳ τέχνῃ. ἐν τῇ α'. διατ. v) τοῦ νθ'. w) τίτλ.
τοῦ ι'. βιβλ. τοῦ κωδ. φησὶ, τὸν τοιοῦτον μετὰ τὸν καιρὸν μὴ
εἶναι ἀτιμῶν. καὶ οὐτε προσλαμβάνεται διάστιξίς, εἰ ἀιωπη
κατὰ τὸ πρόωτον^{z)} θέμα, ἢ κατὰ τὸ παρὸν ἐληνέχθη τινί. δύ-
ναται γὰρ μετὰ τὴν πενταετίαν, καὶ τὴν τῆς ἐξουσίας ἐπαύσαν
ὑπὲρ πάντων συνηγορεῖν, ἵνα μὴ ἡ χρονία τὴν ἀρχὴν οὐσιθεῖσα
ποιῇ, παρὰ τὴν πίστην τῆς ἀποφάσεως ἐπεκτανθῇ^{y)} τουτέστιν,
ὃ ἐπὶ πενταετίαν κωλυθεὶς δικολογεῖν, καὶ συνηγορεῖν, καὶ ὁ
ἐξόριστος γενόμενος, μετὰ τὴν τῆς ἐξουσίας ἐπαύσαν, δύναται
ὑπὲρ πάντων συνηγορεῖν^{z)}, ἐξ οὐδὲν ἄλλοι ἐγκλήματος τῆς τοι-
αύτης ἔτυχεν ἀποφάσεως. ἢ γὰρ ἀποφασίς τῷ χρόνῳ τῶν πέντε
ἐνιαυτῶν ὑποβάλλει αὐτὸν τῇ τιμωρίᾳ, καὶ οὐ περαιτέρω. ἀνα-
γνωθι μέντοι τὸ διγ. τὸ ἐφεξῆς.

ΤΟΤ' ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Ἐπὶ δὲ τῶν θελώντων στρατεύεσθαι, ζήτηι μὲν τὴν αἰτίαν,
δι' ἣν ἐξωρίσθησαν, ὡς βιβλ. μη'. τίτλ. ιε'. διγ. δ'. θέμα β'.
ἀνάγνωθι καὶ βιβλ. μη'. τίτλ. γ'. διγ. γ'.

L. 9. η'. Ο α) μὴ ἕξ ἀτιμοποιοῦ αἰτίας κωλυθεὶς ἐτέ-
D. III. 1. ρω^{b)} συνηγορεῖν^{c)}, οὐ κωλύεται συνηγορεῖν ἐν ἐτέρᾳ
ἐπαρχίᾳ, ἥς ὁ κωλύσας αὐτὸν οὐκ ἄρχει.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Βλέπε, πῶς εἶπεν ὁ ἀπὸ δ) αἰτίας ἀτιμοποιοῦ συνηγο-
ρεῖν κωλυθεὶς. εἰ γὰρ ἀτιμοποιὸς ἐστὶν ἡ αἰτία, δι' ἣν τῆς
τοιαύτης ἔτυχεν ἀποφάσεως, τότε πανταχόθεν ὑπὲρ ἐτέρων δικο-
λογεῖν ἐκκόλλωτο. σημειώσωσι, ὅτι, ὅσον ἀπὸ γενικοῦ νόμου, δύ-
ναται ἐξ ἐτέρως ὢν ἐπαρχίας, ἐν ἐτέρᾳ συστάσθαι, καὶ συ-
νηγορεῖν. σημειώσωσι δὲ αὐτό. πῶς δὲ οἷόν τε ἦν, αἰτίας ἀτι-
μοποιοῦ μὴ ὑποκειμένης, κωλύεσθαι αὐτὸν συνηγορεῖν; θέξ,
ὅτι ἀναίτιος ἐκείνη τῇ συνηγορίᾳ^{e)}, καὶ ὁ ἀρχὼν τῆς ἐπαρ-
χίας ἐκόλλωσεν αὐτὸν τῆς συνηγορίας.

L. 10. θ'. Παύλ. f) Ὁ τοῦ δημοσίου συνηγορὸς ὑπὲρ
nr. D. eod. ἑαυτοῦ καὶ γονέων καὶ παιδῶν ἰδίων, καὶ τῶν ὑπ'
αὐτοῦ ἐπιτροπευομένων συνηγορεῖ κατὰ τοῦ δημοσίου^{g)}.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζήτηι τὸ λζ'. κεφ καὶ τὸ λη'. h)
ἐπιτροπευομένων] ὀρφανῶν, πούπυλλων.

ΤΟΤ' ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

Ἀνάγνωθι βιβλ. β'. τοῦ κωδ. τίτλ. θ'. διατ. α'. καὶ β'. ἐν

eius, qui artem exercet, indigent etiam aliquo extrin-
secus accedente, veluti decreto, vel nomine, vel matri-
cula; quod videre licet in advocato, antecessore, ex-
ceptore, scriba, mechanico, architecto, et similibus.

ENANTIOPHANIS.

Dictum est lib. I. tit. 12. dig. I. Praefectum urbi et
professione et advocacione interdicere posse tam ad tem-
pus, quam in perpetuum. Simile quid etiam de omni-
bus Praesidibus dicit lib. 48. tit. 19. dig. 9. quod lege.
At in dig. 43. dicitur, Praesidem ultra administrationis
suae tempus interdicere alicui artis suae exercitio non
posse. In const. I. tit. 59. lib. 10. Cod. dicitur, talem
post impletum temporis spatium non esse infamem. Ne-
que distinguitur, utrum silentium secundum priorem
casum, an secundum praesentem alicui irrogatum sit.
Potest enim post quinquennium, item post regressum ab
exilio pro omnibus postulare, ne scilicet poena tempore
determinata contra sententiae fidem ulterius porrigatur:
id est, is, cui in quinquennium postulatione interdictum
est, et qui in exilium abiit, post regressum de exilio
pro omnibus allegare potest, ex quocumque demum crimi-
ne haec sententia adversus eum lata sit. Nam sen-
tentia eum per quinquennii tempus poenae subiicit, non
ulterius. Lege dig. quod sequitur.

ANONYMI.

In iis, qui militare cupiunt, quaerenda causa est,
propter quam relegati sunt, ut lib. 49. tit. 16. dig. 4.
them. 2. Lege et lib. 48. tit. 3. dig. 13.

VIII. Ex ea causa prohibitus pro alio postulare,
quae infamiam non irrogat, in alia provincia, cui,
qui prohibuit, non praeest, postulare non prohibetur.

INTERPRETATIO.

Vide, quomodo dixerit, *ex ea causa prohibitus postulare, quae infamiam non irrogat*. Si enim causa, propter quam eiusmodi sententia damnatus est, infamiam irrogat, ubique pro aliis allegare prohibetur. Observa, eum secundum generalem legem, si ex altera provincia sit, in altera consistere posse et postulare. Nota vero hoc quoque: quomodo fieri poterat, ut cum nulla subesset causa, quae infamiam irrogaret, tamen quis a postulatione repellatur? Finge, eum inverecunde advocacione usum, et ob hoc ipsum a provinciae Praeside esse repulsum.

IX. Paul. Is, qui fisci causas agit, suam vel parentum, vel filiorum, vel eorum, quorum tutelam gerit, causam adversus fiscum agere non prohibetur.

SCHOLIUM.

Quaere cap. 37. et 38.
quorum tutelam gerit] orphanorum, pupillorum.

ENANTIOPHANIS.

Lege lib. 2. Cod. tit. 9. const. 1. et 2. in qua simpli-

g) MS. pessime προχειρία. Neque tamen difficile erat, ex corruptae lectionis vestigiis restituere προχειρία. Quod contextui reddere non dubitavi. R. Etiam Cod. Haen. habet προχειρία. r) Inter *καὶ* et *προκαίως* Cod. Haen. inserit φησὶ.
s) Cod. Haen. ὁμοίον καὶ φησὶ. t) Pro ιθ'. Cod. Haen. legit ιβ'. u) Cod. Haen. ἐν δὲ τῷ μγ'. διγ. τοῦ . . . τίτλου, spatium inter τοῦ et τίτλου intermisso. v) Cod. Haen. διατάξει. w) Cod. Haen. pro νθ'. habet ζν'. x) Prior casus supra ex L. 8. propositus est. Thema pro casu, et θεματικῶν pro casum fingere saepe apud Ictos Graecos. *Du Cangius* in Gloss. Gr. Thema etiam pro causa accipit. Non male. Versionem huius loci dedi ex mente Praestantissimi Schellinga. R. y) Cod. Haen. ἐπεκτανθῇ, sine i subser. z) Ad explicandum verbum *συνηγορεῖν* in Cod. Haen. scriptum est ad marginem *δικολογεῖν*. a) Ante verba *textus ὁ μὴ ἕξ ἀτιμοποιοῦ κ. τ. λ.* in Cod. Haen. legitur, *Idem*. b) Cod. Haen. ἐτέρᾳ. c) Cod. Coisl. post *συνηγορεῖν* addit *ἀλλ' ἐξουσιθεῖας*. Lege *ἀναίτιος*. In reliquis omnibus hoc deest. d) Cod. Haen. ὁ δὲ ἀπὸ. Sub altero ὁ latere negationem puto, ut legendum sit, ὁ οὐκ ἀπὸ κ. τ. λ. quod sensus omnino postulat. Miror, Ruhnkenium hoc non animadvertisse vel certe non emendasse. Nam in versione ita locum transtulit, ut negationem οὐκ in textu graeco adesse poveret. e) Cod. Haen. *συνηγορία*, sine iota subscripto. f) Cod. Haen. *Paulu*. In Cod. Coisl. nomen Icti deest. Fabr. *Παύλ*. habet cum Ruhnkenio. g) Nota §. I. L. 10. D. h. t. omnium esse, quum de Decurionibus agat. Omnia autem, quae ad Decuriones pertinentia in Digestis, Codice et Novellis inveniuntur, in Basilicis esse ommissa testatur Eustathius *περὶ μηχανῶν γ'*. §. 5. in *Leuncl. Iur. Gr. Rom.* T. II. p. 219. *περὶ μηχανῶν* ἕξ. §. 21. *ibid* p. 224. *περὶ χρόνων ν'*. §. 2. *ibid* p. 245. *περὶ χρόνων ο'*. §. 2. *ibid* p. 246. Cf. eadem de re *Kriegel Symbolae criticae ad Novellas Iustiniani* p. 34, sqq. et *Biener in Savigny Zeitschrift für gesch. Rechtswissenschaft*. T. VII. pag. 153. not. 3. h) Cod. Haen. *τριμυσιών ὄρχων*. i) Ante

ἢ ἀπλῶς φησιν ὅτι ὁ ἀποφισκοσυνήγορος^{κ)} οὐ συνηγορεῖ κατὰ τοῦ φίσκου. προσκεῖται τούτοις ἐν τῷ Πλάτει^{λ)}· καὶ οἱ βουλευταὶ τῶν πόλεων κατὰ τῆς οὐκείας πατριδος οὐ δύναται συνηγορεῖν, εἰ μὴ ὑπὲρ τῶν εἰρημένων προσώπων.

ι'. Τρυφ.^{μ)} Ὁ ἐπίτροπος ἐπιτέροπται συνηγορεῖν τῷ ἀνήβῳ^{ν)}, εἰ καὶ τῷ πατρὶ τοῦ ἀνήβου ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἀντισυνηγορήσῃ, κἂν ἦ^{ο)} τοῦ δημοσίου ἢ δίκῃ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ ἡμέτερος ἀντέγραψε βασιλεύς, μὴ κωλύεσθαι τὸν ἐπίτροπον τῷ πούπιλλῳ συνηγορεῖν καὶ ἐν ὑπόθεσιν, ἧς πρότερον κινουμένης, κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συνηγορήσῃ. τὸ αὐτὸ ἐστίν, εἰ καὶ ὁ φίσκος ἔχει πρὸς τὸν πούπιλλον, ἢ ὁ πούπιλλος πρὸς τὸν φίσκον· καὶ ἐπιπέδῃ γὰρ οὐδὲν κωλύει τὸν ἐπίτροπον ὑπεναντίον τοῦ φίσκου συνηγορεῖν, εἰ καὶ τῷ φίσκῳ πρότερον τῆς αὐτῆς^{π)} ἔνεκεν ὑποθέσεως συνηγορήσῃ. καὶ σημειώσαι, ποτὲ τις τὰ τοῦ διεναντίου διδασθεῖς, συνηγορεῖν οὐ κεκώλυται ὑπεναντίον αὐτοῦ, καὶ τί λέγω, διδασθεῖς; ὁ ποτὲ κἂν ἔτυχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ διεναντίου εἰς τὴν αὐτὴν συνηγορήσας ὑπόθεσιν, οὐ κεκώλυται νῦν διὰ τὴν ἐπιτροπήν συνηγορεῖν κατ' αὐτοῦ^{ρ)}.

ΑΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ^{ρ)}.

Ἐκίνησέ τις κατὰ τῆς οἰκίας, ὅσον ὁ Πέτρος κατὰ Παύλου. ἔσχεν ὁ Παῦλος συνηγορεῖν ἐπὶ τῇ δίκῃ τὸν Μάρκον. μὴπω πέρας λαβούσης τῆς δίκης, ἐτελεύτησεν ὁ Πέτρος ἐπὶ ἀνήβῳ παιδί, τὸν τοῦ ἀντιδίκου συνηγορεῖν καταλείψας ἐπίτροπον. οὗτος οὖν ὁ Μάρκος, ὁ ζώντος τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνήβου ἀντισυνηγορῶν τῷ πατρὶ, ἐπὶ τῇ αὐτῇ δίκῃ τῇ παρὰ τοῦ πατρὸς προκαταχθεῖσθαι οὐ κωλύθησεται συνηγορήσῃ τῷ ἀνήβῳ.

ια'. Οἱ ἀπελεύθεροι εἴτε τοῦ^{ς)} τυχόντος εἰσὶν, εἴτε τοῦ βασιλέως, εἰ εὐπαιδευτοί^{τ)} εἰσι, συνηγορεῖν μὴ κωλύεσθωσαν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Βιβλ. β. τοῦ κωδ. τίτλ. ζ'. κεφ. β'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἡ ἐπιγραφὴ^{υ)} τοῦ τίτλου de Postulandis, τουτέστι, πρὸς αἰτούμενων, δεομένων, ἐγκαλούντων, εἴτουν τῶν συνηγορῶν, οἱ αἰτούσαν ὑπὲρ τῶν συνηγορουμένων. Θέμα· καὶ οἰοσθητοῦ ἀπελεύθερος καλῶς συνηγορεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Ἐπὲρ ὧν τις χρῆσταιεῖσθαι λέγει ἀπὸ συνηγορίας, εἰ λάβῃ^{φ)} γραμματεῖον, ἀντίκειται αὐτῷ μὴ συνηγορησάτω μόνον ἢ τῆς ἀναγωγίας παραγραφῆ ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου χρόνου τῆς διετίας^{ω)} κατὰ τὴν δ'.^{κ)} διατ. τοῦ ζ'.^{λ)} τίτλ. τοῦ δ'.^{ζ)} βιβλ.

ιβ'. Ὁ τῷ μέλλοντι συνηγορεῖν τὰ ἀπὸ τῆς^{α)} συνηγορίας χρεωστηθόμενα^{β)} ὡς ἀπὸ^{γ)} δανείου χρεωστικῆν ὁμολογήσας, κεχρήσθω τῇ^{δ)} τῆς ἀναγωγίας

citer dicitur, exadvocatum fisci adversus fiscum patrociniū non praestare. His adiectum est ἐν τῷ Πλάτει. Neque Decuriones contra patriam suam causas agere possunt, nisi pro dictis personis.

X. Tryph. Tutori pro pupillo suo postulare permittitur, etiamsi adversus pupilli patrem in eodem negotio advocatus fuit, licet fisci causa sit.

L. 11. D. III. 1.

INTERPRETATIO.

Imperator noster rescripit, non prohiberi tutorem adesse pupillo in negotio, in quo antea disceptato advocatus contra patrem eius fuisset. Idem dicendum est, si fiscus agat contra pupillum, vel pupillus contra fiscum. Et proinde nihil prohibet tutorem adversus fiscum postulare, etsi antea in eodem negotio advocatus fisci fuisset. Observes, interdum aliquem adversarii causam edoctum non prohiberi contra eum postulare; edoctum autem? imo idem, etiamsi pro hoc ipso adversario propter idem negotium causam dixerit, iam propter tutelam contra eum postulare non prohibetur.

ALIA INTERPRETATIO.

Movet quis litem contra aliquem, v. g. Petrus contra Paulum. Paulo Marcus est causae Patronus. Lite nondum finita, moritur Petrus, superstitē filio impubere, cui adversarii advocatum reliquit tutorem. Marcus igitur, qui vivo adhuc impuberis patre, contra patrem super hac ipsa lite a patre antea instituta postulabat, non prohibebitur postulare pro impubere.

XI. Liberti, sive cuiuscunque alterius, sive Principis sint, si satis literis sint eruditi, postulare non prohibeantur.

L. 2. C. II. 6.

SCHOLIUM.

Lib. 2. Cod. tit. 6. cap. 2.

INTERPRETATIO.

Inscriptio Tituli de postulandis, id est, de postulandis, supplicantibus, accusantibus, sive advocatis, qui postulant pro litigantibus. Thema: libertus quicumque recte postulat.

THEODORI.

Eorum nomine, quae quis sibi deberi dicit pro advocacy, si chirographum acceperit, obstat ipsi patrociniū non praestanti exceptio non numeratae pecuniae, intra tempus definitum, biennium scilicet, secundum const. 4. tit. 6. lib. 4.

XII. Qui sibi adfuturo honorarium, quod pro patrociniū debebitur, quasi ex mutui causa se debere cavit, utatur exceptione non numeratae pecuniae.

L. 3. C. h. t.

τοῦ Ἐναντίου in Cod. Haenel. legitur ἐξημερία. Etiam in hac interpretatione numeri semper plenis integrisque literis scripti sunt.

κ) MS. ἀπὸ φίσκο, συνηγόρων. Male. R. Etiam Cod. Haen. ἀπὸ φισκοσυνήγορων, ita tamen ut φίσκο et συνηγόρων unum verbum efficiat. Equidem Ruhnkenio, male sese habere certe Codicis Haeneliani lectionem, assentiri non possum. Nam frequens est in Basilicis haec loquendi ratio, ut eum, quem dignitate aliqua functum esse significare velint, appellent τὸν ἀπὸ, magistratus vel dignitatis, quo quae functus est, nomine in genitivo addito. Ita Expatricius dicitur ὁ ἀπὸ πατρικίων, Exconsul ὁ ἀπὸ ὑπάτων, Expraefectus praetorio, ὁ ἀπὸ ἐπαρχῶν πρωτοπόρων. Cf. v. c. Basil. lib. VII. tit. 5. cap. 92. ubi haec leguntur: ἐάν τις πατρικίος ὦν, ἢ ἀπὸ πατρικίων, ἢ ἀπὸ ἐπαρχῶν πρωτοπόρων, ἢ ἀπὸ ἐπαρχῶν πόλεως κ. τ. λ. l) Stephanus, Ictus Iustiniano σύγγραμος, Pandectas verterat εἰς πλάτος. Hinc illa Interpretatio a Scholiastis Basilicorum simpliciter vocatur τὸ Πλάτος. Vid. Matth. Blastares ap. Fabric. Bibl. Gr. Vol. XII. p. 370. R. m) Cod. Haen. Tryphonos. Fabr. Tryphonin. In Cod. Coisl. nomen Icti deest. n) Cod. Coisl. et Fabr. verba sic ponunt: τῷ ἀνήβῳ συνηγορεῖν. ο) Cod. Coisl. et Haen. ἐστὶ pro ἦ habent. p) Cod. Haen. pro αὐτῆς habet αὐτοῦ. Praefero tamen αὐτῆς. q) MS. ὑπὲρ αὐτοῦ: κατ' αὐτοῦ, ut forte posterius prioris sit emendatio. Certe ὑπὲρ αὐτοῦ delendum esse, res ipsa ostendit. R. r) Haec alia Interpretatio, quae incipit verbis ἐκίνησέ τις et finitur τῷ ἀνήβῳ, hoc loco in Cod. Haen. deest; sed legitur infra in eodem Cod. post Thalelaei interpretationem, quae incipit verbis Διακείμενός τις et finitur verbis ἀπόφασον ἀναρτέσθαι. s) τοῦ in Cod. Coisl. et apud Fabr. deest. t) Theod. εὐπαιδευτοί. u) Ex hoc loco desumpta videtur Glossa Nomica: Ἰσοσουλάνδου. αἰτούμενος, δεόμενος, ἐγκαλῶν· καταχρηστικῶς δὲ ὁ συνηγόρος, διὰ τοῦ αἰτεῖν ὑπὲρ τῶν συνηγορουμένων. R. Pro διὰ τοῦ in Gloss. Nom. malleo διὰ τό. v) Cod. Haen. λάβῃ, sine iota subscripto. w) Cod. Haen. τέως ἐντὸς τῆς διετίας. x) Cod. Haen. pro δ'. habet ε'. y) Cod. Haen. pro ζ'. habet α'. z) Cod. Haen. δου βιβλίου. a) τῆς deest in Cod. Coisl. et ap. Fabr. et in Syn. b) Fabr. χρεωστηθόμενα. c) Syn. ἐπί. d) Cod. Haen. τῆ, sine iota subscripto. Deest τῆ in Syn.

παρομοιωθῆναι, εἰ μὴ παρήλθεν ὁ χρόνος, καὶ τὴν οὐκείαν κομιζέσθω ἀσφάλειαν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

ὡς ἀπὸ δανείου χρεωστεῖν ὁμολογήσας] Κολλεῖ γὰρ ὁ νόμος τὰ ἐπὶ τοῖς προμυσθώμασι σύμφωνα. τοῦτο γὰρ ἀνάγκη, οὐ προαιρέσεως. οὗτος οὖν ὡς παρὰ γραφέντα^{ε)} τὸν νόμον οὐ λαμβάνει^{ι)} τι, κἂν δανειστικὸν^{β)} ἐξετέθη συμβόλαιον.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Δικαζόμενος τις καὶ μετὰ συνηγόρων λέγων τὴν δίκην αὐτοῦ, ἀπολειφθέντων αὐτοῦ τῶν δικολόγων, ἤτηθη, καὶ ταύτην προαγορεύσας τὴν αἰτίαν, ἐβούλετο τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον ἀνατρέψαι. τοῦτο οὖν ἀπεγορεύει ὁ βασιλεὺς ἀντέγραψεν αὐτὸς προκλήμματα τῆς ἀπουσίας^{η)} τοῦ δικολόγου ἀνοθέν πρὸς τὰς περιουθεσίας ζητήσεις ἐπανατρέχειν τις μὴ δὲν ἐπιχειρεῖτω^{ι)}. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας^{κ)} οὕτως. εἰ καὶ ἐγὼ δὲ πρὸς τὸ πιθανώτερον ὑπέθεμην, ὅτι ἔσχε μὲν ἐν ἀρχῇ δικολόγος ὁ ἤτηθεις, μετὰ τοῦτο δὲ ἀπολειφθέντος αὐτοῦ καταδικασθῆναι, ὅμως οὐ γενικῶς νόησον τὴν διάταξιν, ὅτι κἂν ἐξ ἀρχῆς πᾶσαν τὴν δίκην χωρὶς δικολόγου ἠγωνίσαιτο, οὐ δύναται διὰ τοῦτο τὴν κατ' αὐτοῦ προσερχθεῖσαν ἀπόφασιν ἀνατρέπειν^{λ)}.

l. 4. ιγ'. Κἂν ἐν ἀπουσίᾳ τις τοῦ ἰδίου συνηγόρου ἤτηθη. C. II. 6. θη', οὐ δύναται τούτῳ τῷ προσχήματι^{μ)} ἀνατρέψαι τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξερχθεῖσαν ψῆφον.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ὅμοιον κέῖται περὶ διακατοχῆς ἐν τῷ βιβλ. ε'.^{ν)} τίτλ. ιθ'. διατ. α'. οὐ δύναται τούτῳ τῷ προσχήματι] Μὴ δύναται γὰρ ἀναρτῆσθαι τὸ δικαστήριον, καὶ μὴ δικάζεσθαι.

ΘΕΟΔΩΡΟΤ^{ο)}.

Οὐ συμφώνει τις λαβεῖν μέρος ἐκείνης τῆς ἀποθέσεως, ἥτινι συνηγορεῖ. ἀγνώσθι τὴν ε'.^{ρ)} διατ. τοῦ ε'.^{σ)} τίτλ. τοῦ παρόντος βιβλίου, καὶ τὴν κ'. διατ. τοῦ λε'. τίτλ. τοῦ δ'. βιβλ.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΤ.

Ἡ διάταξις ἀπαγορεύει τοῖς συνηγόροις προσφάσει τῶν ὑπογραφῶν συμφωνεῖν ἑαυτοῖς μέρος τοῦ πράγματος, περὶ οὗ λέγει γυνάζεσθαι τὰ τῆς δίκης. εἰ δὲ τις φανερῶν αὐτὸ τοῦτο ποιήσας, ἀποκινῆσθαι αὐτὸν βούλεται τοῦ συνηγορεῖν, οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι μόνον, ἀλλὰ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ αὐτοῦ συνηγορίας.

L. 5. ιδ'. Ὁ δι' ἀπληστίας^{τ)} τῷ οὐκείῳ συνθέμενος^{ς)} C. h. 4. πρόσφυγι, φανερὰν^{υ)} τῆς δίκης μοῖραν μετὰ τὴν νέην λαμβάνειν, καὶ ἐπιμένειν, τοῦ συνηγορεῖν^{υ)} ἐκβαλλέσθω.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζῆρει βιβλ. ια'. τίτλ. α'. κεφ. γγ'. καὶ βιβλ. ιδ'. τίτλ. α'. κεφ. ε'. δεμ. ζ'.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

certae partis^{υ)}] Τυχὸν γὰρ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρ-

niae, nisi tempus elapsum sit, et cautionem suam condicat.

SCHOLIUM.

quasi ex mutui causa se debere cavit] Lex enim vetat pacta de mercede ante capiunda. Hoc enim necessitatis, non voluntatis. Is ergo tanquam contra scriptam legem nihil accipit, etiamsi foeneratitium editum sit instrumentum.

THALELAEI.

Litigans quis et per advocatos causam dicens, absentibus his, causa cadit, et hoc velamento sententiam adversus se latam evertere cupit. Quod Imperator interdicens ita rescripsit: Praetextu absentiae advocati rursus ad finitas quaestiones redire quis ne conetur. Sic τὸ κατὰ πόδας. Etsi vero tanquam probabilius supposuerim, eum, qui causa cecidit, initio habuisse causae patronum, postea autem, eo absente, esse condemnatum; tu tamen generaliter intelligas constitutionem, eum videlicet, etiamsi ab initio omnem causam absque advocato egerit, non posse propterea sententiam adversus se latam rescindere.

XIII. Licet absente causae patrono quis victus sit, hoc velamento latam adversus se sententiam evertere nequit.

SCHOLIUM.

Similia reperias de honorum possessione lib. 6. tit. 19. const. 1. hoc velamento nequit] Neque enim iudicium suspendi potest, et iurisdictio cessare.

THEODORI.

Nemo paciscatur de accipienda quota litis, in qua patrocinium praestat. Lege const. 5. tit. 6. huius libri, et const. 20. tit. 35. lib. 4.

THALELAEI.

Haec constitutio vetat, ne sibi advocati honorarium nomine partem rei, quam tuendam suscepere, paciscantur. Quod si quis facere fuerit inventus, eum non in hoc solum negotio, sed per omnem vitam a postulando arceri iubet.

XIV. Qui per avaritiam cum suo pactus fuerit cliente, de certa emolumentum ex lite obventuri parte sibi praestanda, et perseveraverit, ab advocacione repellatur.

SCHOLIUM.

Quaere lib. II. tit. I. cap. 53. et lib. 14. tit. I. cap. 6 them. 7.

INTERPRETATIO.

certae partis] Ut puta, tertiam aut quartam par-

e) Cod. Haen. pro ὡς παρὰ γραφέντα habet ὡς περιγράφων. Quae lectio mihi praeplacet. f) Cod. Haen. pro λαμβάνει habet λάβη. g) Cod. Haen. δανειστικόν. h) ἀπουσίας, absentiae. In L. 4. C. h. t. absentis. Quod eodem redit. R. i) Ruhn. επιχειρήτω. Cod. Haen. επιχειρήτω. Neutrum rectum est. Lege επιχειρεῖτω, quod in textum recepi. k) Huius Versionis cum in Basilicis, tum in his etiam Commentariis frequentissima mentio. v. Suaresii Notit. Basilic. p. 9. R. l) Post verba ἀπόφασιν ἀνατρέπειν Cod. Haen. exhibet illam ἄλλην ἐρμηνείαν, quam in superioribus frustra quaesivimus. Incipit verbis: ἐκείνῳ τις et finitur verbis: τῷ ἀνήθῳ. Neque nova inscriptione addita, hoc loco Thalelaei interpretationi adiungitur. Ceterum inter editionem Ruhnkenianam et Cod. Haen. nulla varietas lectionis extat. m) τούτῳ τῷ προσχήματι deest in edit. Fabr. reliqui omnes habent, etiam Theod. n) Cod. Haen. ἐν τῷ ε'. βιβλίῳ. o) Ante Θεοδώρου in Cod. Haen. legitur ἐρμηνεία. p) Cod. Haen. τὴν ιε'. q) Cod. Haen. τοῦ δευτέρου. r) Synops. Basilicor. lib. VIII. Tit. I. p. 100. ὁ διὰ πλεονασίας, ubi Leunclavius recte emendat ὁ δι' ἀπληστίας, addicente etiam Cod. MS. Vossiano, quem in Bibliotheca Leidensi contuli. Recte etiam Attaliata Synops. Tit. XCV. p. 77. Ceterum vellem, amplior huius loci versio esset. Sic enim pateret, quam Graeci secuti essent lectionem in fine huius Constitutionis, qui in huiusmodi saevitate permanserint. Mihi perplacet scaevitate, quod dudum restituerunt Fr. Iuret. ad Symmach. lib. V. Ep. 39. alique laudati Schultingio Enarrat. Pand. h. t. §. 15. R. s) Cod. Haen. pro συνθέμενος habet προσυθέμενος, quod aptum non est. t) Nonnullae Codicis editiones, tertiae partis. Quod recte, Graecorum fretus auctoritate, reiecit Leunclavius Notator. lib. II. p. 1541. Tom. III. Thes. iur. Otton. R. u) Supra verbum συνηγορεῖν scriptum est in Cod. Haen. signum ϑ'. v) Cod. Haen. κερτας partis.

τον μέρος, ἢ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς κινουμένης ὑποθέσεως συνεφέρω-
νησεν εἰς κέρδος οἰκείον λαμβάνειν ὁ δικολόγος, ἐὰν νικήσῃ
τὴν δίκην ^{ω)}).

ΑΛΙΑ ΕΡΜΙΝΕΙΑ ^{κ)}).

Πρόκειται εἰς τὸ κατὰ πόδας τὸ παντελῶς, καὶ φησὶν
ὁ Θαλελαῖος· διηρηκῶς, φησὶν ἢ διάταξις, κεκώλυσθαι τοῦ
συνηγορεῖν. μάλλον ^{γ)} γὰρ ἢ διάταξις αὐτὸ τοῦτο συμφωνῆσαι
εἰς κέρδος οἰκείον μέρος τοῦ πράγματος λαβεῖν, εἰς ἀπόδειξιν
τοῦ εἶναι τὸν δικολόγον ἐργολάβον ἐδέξατο. οἱ δὲ ἐργολάβοι
κωλύονται τοῦ συνηγορεῖν, ὡς ἐγγινωμεν ἐν τῷ ζ'. βιβλ. τῶν de
rebus εἰς τὸ θέμα Μαρτίου Παύλου τοῦ δικολόγου ἐν τῷ μαν-
δάτῳ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖ οὐχ ὡς νόμιμον τοῦτο παρεδέξατο,
ἀλλ' ὡς ἐν φάσκι συμβεβηκός, ὁμοίως ὁ βασιλεὺς καὶ ἐργολάβον
πρωτεύσας εἶναι τὸν συνηγορὸν τὸν συμφωνῆσαντα μέρος τοῦ
πράγματος κέρδος οἰκείον λαβεῖν, εἰκότως ἐκώλυεν αὐτὸν τοῦ
συνηγορεῖν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ^{ζ)}).

Μὴ συνηγορεῖτω τις ᾧ δικάζει πρᾶγματι, ἢ τὸ ἐναντίον.
τοῦτο γὰρ ποιῶν εἰσθρογεται καθόλου τοῦ συνηγορεῖν καὶ ^{α)} λι-
τρῶν χρυσοῖν προστιμᾶται, ὡς ἐγγινω ἐν βιβλ. ^{β)} α'. τίτλ. νά.
διὰ. ιδ'. ὁ ὑβρίζων τὸν ἀντισυνηγοροῦντα, αὐτὸς ἀτιμοῦται ^{ε)}.
οὐ συνάλλασσε τῷ πρόσφργγι αὐτοῦ ὁ συνηγορὸς· μὴ ἐπιεικῶτα
τὴν δίκην ὁ συνηγορὸς. ἀξιοματικὸς συνηγορῶν εἰ λάβῃ ^{δ)} μισ-
θόν, ὡς ἰδιωτὴς νοεῖται· ὅθεν καὶ ἰσχυρῶς συνηγορεῖ-
σμεῖσθαι οὐκ, ὅτι ὁ συγλητικὸς καθήμενος συνηγορεῖ, καὶ
ἐπὶ ἐγκλήματος διαγινώσκεται, ὡς φησὶν βιβλ. γ'. τίτλ. κδ'.
διὰ. γ'. ^{ε)}. ὁμοίον λέγει καὶ ἡ οὐ. νεαρά.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΣ.

Εἰς βούλεται δικολόγος εἶναι, μὴ αὐτὸς ἐν τῇ αὐτῇ ὑπο-
θέσει καὶ δικολογεῖται, καὶ δικάζεται. γοῆ γὰρ εἶναι διαφο-
ρὰν μεταξὺ δικαζόντων καὶ τῶν προϊσταμένων τῶν δικῶν, τού-
τοι, τῶν συνηγορῶν. πρὸ πάντων δὲ οἱ δικολόγοι πάντες
οὕτω παρεχόμενοι τὴν συνηγορίαν τοῖς δικαζομένοις, ἵνα μὴ
παρεχόμενοι τὴν τοῦ πράγματος χρησιμότητα, εἰς ὕβρον καὶ
προπέτειαν ἐκφέρωνται, ἀλλὰ πρᾶττων, ὅπερ ἡ δίκη ἐπι-
ζητεῖ, καὶ ἀπεχθοντα πάσης ὕβρεως τῆς κατὰ τῶν διαδίκων.
εἰ γὰρ τις τοσοῦτον προπέτης εὐγενεῖται, ἵνα μὴ λόγος, ἀλλὰ
ὑβρεὶς νομισθῆ φιλονεικεῖν χρῆναι πρὸς τὸν διάδικον, τῇ ση-
μειώσει τῆς ἰδίας ὑπολήψεως σαθροθήσεται, τούτεστιν, ἀτι-
μος γενήσεται. οὐδὲ γὰρ συγχορηγεῖται ἡμῖν ἐστίν, ἵνα τις
καταλιμπανῶν τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ συνηγορεῖ, εἰς ὕβρεως τοῦ
ἀντιδίκου φανερώσῃ ἢ λαθραίως προσάγγηται. πρὸς τοῦτοις μηδὲ
ἐν συνάλλαγμα μετα πρόσφργγος αὐτοῦ ποιεῖτω δικολόγος, μηδὲ
σύμφρονος. εἴτα ἐπειδὴ φέρειν ^{β)} ἢ διάταξις περὶ τῶν δικολό-
γῶν ὡς μὴ ὀφειλόντων παντελῶς λαμβάνειν μισθόν, πρῶ-
των τὰ περὶ τῶν δυναμένων λαμβάνειν μισθὸν διαιτυπῶν καὶ λέ-
γει· μηδεὶς ἐκ τούτων, οἷς ἔξεστι λαμβάνειν μισθόν, καὶ
οἷς πρέπει, καταφρονητικῶς λαμβανέτω, ὅπερ αὐτῷ ἔνεκα τῆς
συνηγορίας ἐκούσιως ὁ δικαζόμενος προσφέρει· καὶ μηδεὶς τῶν
δικολόγων ἐπιτηδὲς ἐπιεικῶτα τὴν δίκην. ταῦτα ὡς ἐν ἐπαρχίᾳ
νομοθετήσασα ἢ διάταξις παρακαλεῖται, τοὺς ἐν τῇ Ρώμῃ
ἀξιοματικὸς ἐλομένους δικολογεῖν μέχρι τοσοῦτου δυνασθαι
τοῦτο ποιεῖν, ἕως ὅτε βούλονται· ἵνα μὴ εἰς κέρδος ^{κ)}
αἰσχροῦ καὶ εἰς ἔλασιν ἀφραπὴν τὴν τοῦ συνηγορεῖν ἐξουσίαν
λαμβάνωσιν, ἀλλ' εἰς αὐξήσιν τῶν ἐπαίων αὐτῶν, τούτεστιν,
ἵνα πρῶτα δικολογῶσιν. εἰ κέρδει καὶ χρημίσαν ἀλίσκοται, ὡς αὐτῷ
ἀποβεβλημένοι, καὶ ἀγενεῖς μετὰ τῶν εὐτελεστῶν ἀριθμηθῆ-
σονται. καὶ εἰ τις ἐκ τούτων βούλεται εἶναι συνηγορὸς, γινωσκέ-
τω, τὸ τοῦ συνηγοροῦ μόνου πρόσωπον ἔχειν, ἕως ὅτε συνηγο-

tem, aut dimidium emolumentum ex nota lite obventuri
sibi pactus est advocatus, si in iudicio superior fuerit.

ALIA INTERPRETATIO.

In τῷ κατὰ πόδας legitur, penitus. Et Thalelaeus ait:
Perpetuo, dicit constitutio, postulare prohibeatur. Ma-
gis enim constitutio hoc ipsum pactum de parte emolu-
menti ex lite obventuri sibi relinquenda indicium esse
censuit, advocatum esse redemptorem. At redemptores
postulare prohibentur, sicut cognovimus in sexto libro
illorum, qui de rebus compositi sunt, ad speciem, quae
de Mario Paulo advocato concepta est in tit. Mandati.
Sed quoniam ibi hoc non tanquam legitimum receptum
est, sed velut quod factum contigisset, Imperator quoque
pro redemptore habens advocatum depactum sibi partem
emolumentum ex lite obventuri, recte eum postulare pro-
hibuit.

THEODORI.

Nemo advocatus sit in eo negotio, in quo iudex est,
aut contra. Qui hoc fecerit, penitus arceatur a postu-
lando, et decem libris auri multatur, ut nosti ex lib. I.
tit. 51. const. 14. Si quis adversae partis patronum con-
tumelia affecerit, existimationis imminutionem patietur.
Nullum cum cliente contractum ineat causae patronus,
neque protrahat iurgium. Honoratus patrocinium praes-
tans si mercedem ceperit, privatus intelligitur; inde
etiam stans postulat. Observa igitur, Senatorem seden-
tem postulare et de crimine cognoscere, ut dicitur lib. 3.
tit. 24. const. 3. Similiter ait Novella 75.

THALELAEI.

Si quis velit esse causidicus, non idem in eodem
negotio sit advocatus et iudex. Nam inter iudices et
eos, qui causis praesunt, hoc est, advocatos, aliquid dis-
criminis esse oportet. Ante omnia vero advocati cuncti
ita litigantibus patrocinia praebeant, ut non ultra, quam
litis poscit utilitas, ad contumeliam et procacitatem ef-
ferantur, sed id agant, quod causa desiderat, abstineant
et ab omni contra adversarios iniuria. Nam si quis
adeo procaax repertus fuerit, ut non rationibus, sed
probris contra adversarium certandum putet, opinionis
suae iacturam faciet, id est, existimatio eius minuetur.
Neque enim concedendum est, ut quisquam causa derelicta
in adversarii sui contumeliam aut clam aut palam
invehatur. Praeterea advocatus nullum cum cliente ineat
contractum, aut pactionem. Deinde constitutio super-
inferens quaedam de advocatis nonnullis, quos plane
non oportet mercedem capere, primum de iis, quibus
mercedem capere licet, disponit, dicens: Nemo ex his,
quibus licet, vel decet accipere, aspernetur, quod sibi
advocationis gratia libero arbitrio obtulerit litigator.
Nemo advocatorum de industria protrahat lites. Haec
tanquam in provincia sciens constitutio iubet honora-
tos in urbe Roma, qui postulandi officium elegerint, eo
usque causas orare, quoad liberit, videlicet, ne ad
turpem quaestum stipemque deformem haec arripiatur
ocasio, sed ad laudis incrementum, id est, ut gratis
patrocinium praesentent. Nam si lucro pecuniaque capian-
tur, veluti abiecti atque degeneres inter vilissimos ho-
mines referentur. Quisquis igitur ex his vult esse cau-
sidicus, sciat advocati personam solam sibi esse impo-
sitam, quamdiu postulandi munere fungitur, non etiam

ω) Post hanc primam Interpretationem, quae finitur verbis, ἐὰν νικήσῃ τὴν δίκην, sequitur in Cod. Haen. pars textus, qui infra legitur inde a verbis ἢ διάταξις φησι usque ad φανερώσῃ ὕβροσιν et pertinet ad L. 6. C. h. t. Post ὑβροσιν in Cod. Haen. additur τὸν αὐτοῦ διάδικον, quae in editione desunt. Ipsa huius textus pars insignita est signo α'. Deinde post hanc textum in Cod. Haen. hoc scholium legitur: ζῆται βιβλίον ζ'. τίτλον α'. κεφάλαιον ββ'. quod deest in editione. x) Pro verbis ἄλλη ἐρμηνεία in Cod. Haen. haec leguntur: ἐρμηνεία τοῦ ὀπισθεν κειμένου τοῦ σημείου β'. Hoc signum β'. pertinet ad vocem συνηγορεῖν in textu, qui incipit ὁ δι' ἀπληστίας. Lectionis varietas in reliquis non deprehenditur. y) In his vertendis mihi facem praetulit Ictorum doctissimus atque humanissimus, Gerl. Schellinga. Mox Graecus Interpres in citanda L. 6. §. ult. D. mandati sequitur Pandectarum divisionem a Iustiniano traditam in L. 3. §. 4. C. de vet. iur. enuel. R. z) Ante nomen Θεόδωρον legitur in Cod. Haen. ἐρμηνεία τοῦ σημείου α'. a) Cod. Haen. καὶ ν'. b) Cod. Haen. ὡς ἐγγινω βιβλίον. c) Cod. Haen. ἀντισυνηγοροῦντα αὐτῷ, ἀτιμοῦται. d) Cod. Haen. λάβῃ, sine iota subscripto. e) In Cod. Haen. solum διάταξις legitur, omissis signo numerali. f) Forte ἐπισφίρει vel ἐπισφίρουσα. Nihil iam certius succurrit. R. g) Iam olim Advocati ob foedam lucri cupiditatem tam male audiebant, ut eorum patrocinium parum a latrocinio distare crederetur: qua de re exquisita notavit vir maximus Tiber. Hemsterhusius ad Lucian. Prometh. p. 25. Adde Brummer, ad Leg. Cinc. cap. X. p. 150, seqq. R.

ρεῖ, οὐ μὴν καὶ τὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ, καὶ μὴ νομίζετω, ἀφαι-
ρεῖσθαι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἐὰν ἰσχυρῶς ἀναγκάζηται δικολο-
γεῖν, ὅποτε ἐπειλέξαιτο τοῦ ἐστῆναι τὴν ἀνάγκην διὰ τοῦ βου-
λευθῆναι συνηγορεῖν, καὶ αὐτὸς καταφρονήσῃ τοῦ δικαίου τοῦ
καθ' ἐξέσθαι, καταφρονήσας τῆς ἀξίας αὐτοῦ, καὶ δικολόγος
εἶναι βουληθείς.

Πρόκειται εἰς τὸ κατὰ πόδας· ἐν τῷ αὐτῷ προγράμματι
καὶ φησὶν ὁ Θαλελαῖος· ἐὰν γὰρ δύο ἢ τρία πραγματὰ ἔχει
ὁ προσφυζόμενος, δύναμις ἐν τῷ ἐνὶ μὲν δικολογεῖν αὐτῷ παρ'
ἐτέρῳ δικάζοντι, ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ πολλαῖς διαίξειν αἰσθηθεὶς
ὑπὸ τοῦ διαδίκου αὐτοῦ ὥστε οὐν οὐ κεκόλληται τῷ αὐτῷ προσ-
φύτῳ καὶ συνηγορεῖν καὶ δικάζειν. ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ ὑπο-
θέσει καὶ συνηγορεῖν καὶ δικάζειν, τοῦτο ἀπληροῦσεν ἡ δία-
ταξις. μέντοι δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ α. βιβλίῳ^{h)} κεμένων, τὸν
συνεδροῦντα δικολόγον μὴ συνηγορεῖν παρὰ τῷ ἄρχοντι, παρ'
ὧ συνεδρεῖ.

Ἐκ τοῦ κατὰ πόδας· οὐδὲ γὰρ προσποιήσῃⁱ⁾ ἔστι συγ-
χωρητέα, εἰς τὴν τοῦ ἀντιδίκου ὕβριν ἢ προφανῶς βιάζειν,
ἢ μετὰ δόλου τινὸς καὶ ἀνίγματος.

Ἐρωτήσις· ἐὰν αὐτὸ ἢ τῆς δίκης χρησιμότης ἀπαιτῆ^{k)},
τὸν συνηγορὸν καὶ ὑβριστικοῖς ἤμασι χρῆσασθαι, ἐπιτρέπει
αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν ἢ διατάξις; μάθε. ἤρτια αὐτῇ ἢ ἀνάγκῃ
τῆς συνηγορίας παρασκευάζει καὶ ὑβριστικῶς κεχρησθῆναι λέξε-
σι, συγγνώμῃ τῷ συνηγορῷ μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὰς ὑβρι-
στικὰς λέξεις προσφέροντι, οἷον, ἐὰν ὑπερὸ δυνάσεως δικολογή-
σῃ καὶ ὁ χρεώστης προσφῆρη πλάστην ἀπόδειξιν ὡς καταβαλὼν το
χρεός, ἢ μέρος αὐτοῦ, αὐτῇ ἢ ἀνάγκῃ τῆς συνηγορίας ἀπαι-
τεῖ, τὸν συνηγορὸν εἰπεῖν, ὅτι πλάστη ἔστιν ἢ ἀπόδειξις. καὶ
ἐστὶν μὲν ὑβριστικὸν τὸ εἰπεῖν τινι, ἐπλαστογραφῆσας· ὅμως
ἢ ἀνάγκῃ τῆς δίκης ἀπαιτεῖ τοῦτο λέγειν. ἄλλως τε οὐδὲ ὑβρι-
στικὸν ἐστὶν ὁ τὰ ἀληθῆ λέγων, τοιοῦτον, ὅτι οὐδὲ κατέχευται
τῇ ἰουροδοσίᾳ, ὡς εἰρηται βιβλ. μζ'. τίτλ. ι. διγ. ιη'. εἰ δὲ
καὶ ἀρχαῖος τινὰ λέγει ψευδομένον ὁ διάδικος, ἀνάγκῃ τὸν
συνήγορον εἰπεῖν, ὅτι ψευδεῖται. καὶ ἐστὶ μὲν ὕβρεως εἶδος
καὶ τοῦτο· ὅμως αὐτῇ ἢ ἀνάγκῃ τῆς συνηγορίας παρασκευάζει
τὸν συνηγορὸν ταύτῃ τῇ λέξει χρῆσασθαι. εἰ δὲ καὶ τινὸς ἀνεῖ
de inofficioso κατὰ διαθήκῃς παιρὸς, ἀνάγκῃ ἐστὶ, τὸν συνη-
γοροῦντα τοῦ κληρονόμου^{l)} ἀντιλέγειν τῷ παιδί, καὶ διδά-
σκειν, ὅτι ἀσέμως ἐβίωσε, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πατὴρ ἐξερεδά-
τον αὐτὸν κατέλιπε. καὶ ὕβρεως μὲν εἶδος ἐστὶ καὶ τοῦτο· εἴ
αὐτῆς δὲ τῆς ἀνάγκῃς τῆς δίκης προσαγομένους ταῦτα λέγει ὁ
συνήγορος· ὅθεν ἐν τούτοις πᾶσι συγγνώσεται. τοῦτο οὐν
ἐστὶν ὅπερ ἡ διάταξις λέγει, μὴ περαιτέρω τῶν χρησιμευόντων
τῇ δίκῃ, ἐξεῖναι τῷ δικολόγῳ εἰς ὕβριν^{m)} τρέπεσθαι τοῦ δια-
δίκου.

λαθραῖωςⁿ⁾] Ἐσθ' ὅτε γὰρ καὶ δι' ἀνιγμάτων τινῶν
ὑβρίζει τὸν ἑαυτοῦ διάδικον. καὶ οὐδὲ τοῦτο γίνεσθαι ἢ διά-
ταξις συγχωρεῖ.

L. 6. ιε'. Ἡ διάταξις^{o)} φησι, μηδέποτε^{p)} τὸν αὐτὸν
§. 1. 2. 3. 4. καὶ συνηγορεῖν^{q)} καὶ δικάζειν· μηδὲ ἐξεῖναι τῷ δικολο-
C. II. 6. γῳ^{r)} ἢ λαθραῖως ἢ φανερώς ὑβρίσειν^{s)}. ἐὰν δὲ
ὑβρίσῃ^{t)}, ἀτιμοῦσθαι αὐτὸν· ἀλλὰ μηδὲ ἐν σύμφω-
ρον ἢ συνάλλαγμα περὶ τῆς δίκης ποιεῖσθαι, ἢ περὶ
τῶν μισθῶν τὸν δικολόγον^{u)} μετὰ τοῦ οἰκείου πρόσφυγος.
τοὺς δὲ δικολόγους τοὺς δυναμένους λαμβάνειν μισθόν,
μὴ μετὰ καταφρονήσεως^{v)} καὶ^{w)} εὐτελισμοῦ δέχεσθαι
τοὺς ἐκονοσίους αὐτοῖς^{x)} προσφερομένους μισθοῦς· μη-
δέποτε δὲ^{y)} τὸν δικολόγον ἐπίτηδες παρέλκειν τὰς δίκας.

honorati; neque putet, quicquam honori suo detrahi, si
stans postulare cogatur, quod ipse, dum patrocinia
praestare cupit, standi necessitatem elegerit, contem-
seritque ius sedendi, vilipendens dignitatem suam, et
advocationem praeoptans.

Extat ἐν τῷ κατὰ πόδας· in eodem negotio. Et Thale-
laeus ait: Si cliens meus duo triave negotia habeat, in
altero ipsi possum patrociniū praestare apud alium
iudicem, in altero iudicium exercere, delectus scilicet
ab eius adversario; ut adeo non prohibitum sit, eandem
personam et iudicem esse et advocatum. Sed constitutio
vetuit in eodem negotio et postulare et iudicare. Me-
mineris vero et illorum, quae lib. I. tradita sunt, advo-
catum, qui adsector est, apud magistratum, cui adsidet,
non postulare.

Ex τῷ κατὰ πόδας· Neque enim conniventia conce-
denda est, ut quisquam in adversarii sui contumeliam
aut palam invehatur, aut subdole et tecte.

Interrogatio: Si litis utilitas exegerit, ut advocatus
etiam iniuriis verbis utatur, an hoc ipsi facere per-
mittit constitutio? Disce: Quando ipsa patrociniū neces-
sitas flagitat, ut iniuriosa verba adhibeantur, parata erit
venia advocato una cum veritate etiam iniuriosa verba
proferenti, v. c. si pro creditore postulet, et debitor
fictam proferat apocham, quasi iam debitum aut partem
eius solvisset, ipsa advocationis necessitate flagitante
dicendum est, fictam esse apocham vel probationem.
Atqui iniuriosum est dicere alicui: falsarius es. Atta-
men causae necessitas, ut hoc dicatur, flagitat. Alioqui
nec, qui verum dicit, contumeliosus est, neque tenetur
actione iniuriarum, ut dictum est lib. 47. tit. 10. dig. 18.
Quodsi adversarius vel absque scriptura aliquem fefel-
lisse dicat, necesse est, advocatus regerat, eum mentiri.
Quod itidem iniuriae species est: et tamen advocato uten-
dum est hoc verbo, urgente causae necessitate. Quodsi
filius inofficiosi querelam instituat contra parentis testa-
mentum, necesse est, heredis advocatū filio contra-
dicere et docere, eum luxuriosa vitae ratione usum, et
propterea a patre esse exheredatum. Atqui et hoc ini-
uriarum species est: sed rei necessitate coactus id protulit
advocatus; unde ipsi horum omnium venia datur. Atque
hoc est, quod constitutio dicit: non ultra, quam litium
poscit utilitas, advocato licere in adversarii contumeliam
efferi.

clam] Aliquando etiam per aenigmata adversarium
suum contumelia afficit. Neque hoc fieri Constitutio
permittit.

XV. Constitutio ait, eundem in eodem negotio
advocatum et iudicem esse non posse: neque licere
advocato adversarium suum clam vel palam contumelia
afficere: si affecerit, ipsum infamia notari; vel cum
cliente suo contractum de lite, vel pactionem de ho-
norario inire. Advocatos autem, quibus honorarium
capere conceditur, non oportere aspernanter et cum
extenuatione accipere, quod litigatores iis libero ar-
bitrio offerunt; neque de industria lites protrahere.

h) Respicitur L. penult. D. de offic. Assess. R. i) Sic rescripsi. MS. παραποίησης. R. Cod. Haen. προσποίησης. k) Cod. Haen. ἀπαιτη, sine iota subscripto. l) Cod. Haen. pro τοῦ κληρονόμου habet τῷ κληρονόμῳ. Quam lectionem Cod. Haen. praeferebam censeo, cum συνηγορεῖν cum dativo legatur frequentissime. Illum genitivum aliter explicare mihi non possum, nisi ita, ut τὸν συνηγοροῦντα idem esse putem, quod τὸν συνηγορὸν. m) ὕβρις Cod. Haen. n) Cod. Haen. signo δ'. ad vocem λαθραῖως remittit, sed ad vocabulum ὑβρίσειν in eo textu, quem Cod. Haen. praemiserat, qui in editione statim sequitur. o) Verba textus: ἢ διάταξις φησι usque ad φανερώς ὑβρίσειν h. l. in Cod. Haen. desunt, quia Cod. Haen. haec verba iam supra exhibuerat additis ad ὑβρίσειν verbis: τὸν ἑαυτοῦ διάδικον. Unde hoc loco in Cod. Haen. prima textus verba sunt ἐν δὲ ὑβρίσῃ. z. τ. λ. p) μήποτε Theod. q) Cod. Coisl. δικολογεῖν. Sic et Fabr. Theod. δικαιολογεῖν. r) Theod. δικολόγῳ. s) Cod. Haen. Coisl. Fabr. add. τὸν ἑαυτοῦ διάδικον. Theod. τὸν ἑαυτοῦ διάδικον. t) Illustis est multisque laudatus locus Ammiani Marcellini Lib. XXX, p. 421. ubi Advocatorum vitia acerbè perstringens, hunc quoque conviciandi morem tangit: Cum autem ad inopiam muniendarum venerint allegationum, ad effrenatam deflectunt conviciandi licentiam: quo nomine, ob assidua in personas honorabiles probra, diebus dictis aliquoties sunt damnati. Vid. Apulei. Apol. I. p. 28. ibique Scip. Gentil. Fr. Iuret. ad Symmach. Lib. V. Ep. 39. Cuiac. Observ. Lib. IV. cap. 40. R. u) Basilica Fabroti τῶν δικολόγων. Minus bene. Cum Cod. nostro convenit Syn. Bas. R. Cod. Haen. et Theod. τὸν δικολόγον. Cod. Coisl. τὸν δικαλόγον. v) Cod. Coisl. παρακαταφρονήσεως. w) καὶ deest ap. Fabr. x) Cod. Haen. et Fabr. pro αὐτοῖς habent αὐτῷ. Minus bene. y) δὲ ap. Theod. deest.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Σημείωσαι, ὅτι αὐτῷ τῷ ὑβρίσῃ τὸν διάδικον ἀτιμῶνται ὁ ὑβριστὴς συνηγορῶς, καὶ μηδὲν ἀποφάσεως ἐκφερομένης κατ' αὐτοῦ. αὐτὸ γὰρ τὸ φανερὸν ἐπιφέρειν αὐτῷ τὴν ἀτιμίαν ἢ διατάξεις βούλειται.

μηδὲ ἐν σύμφωνον x)] Ταῦτα νόησον, ἢ ὅτε περὶ τῶν ὄροραρίων αὐτοῦ ποιεῖται τὸ σύμφωνον, ἢ, ὡς εἶπεν ἢ προλαβούσα διατάξεις, ἐνθα περὶ μέρους τοῦ πράγματος γίνεται σύμφωνον, ὅπου καὶ τῆς συνηγορίας ἐκπέπειν παρεκελεύσατο τὸν δικολόγον ἢ διατάξεις, ἢ καὶ a) μὴ ἦν μέρους, ποσότητα δὲ ἦν συνειρημένην ὑπὲρ τῆς συνηγορίας λαβεῖν, ἀλλῶς γὰρ οὐδὲ ἐν συναλλάγμα ἢ συμφωνῶν ἐπιτίθηται περὶ τῶν ἰδίων μισθῶν, ἢ τῶν ὄροραρίων ποιεῖσθαι τὴν συνηγορίαν. ἀλλὰ μὲντοι συναλλάγματα μετὰ πίστεως ἀγαθῆς οὐ νομίζω τὸν συνηγορῶν κεκοινῶνται ποιεῖσθαι πρὸς τὸν συνηγορούμενον παρ' αὐτοῦ. τὰ γὰρ γενικὰ τῆς διατάξεως ἠντιμα πρὸς τὸ προκείμενον δεῖ ἐφαρμοζέειν, ἐπεὶ καὶ ἀλόγιστος εὐρίσκειται ἢ νομοθεσία, ἐν καὶ τὰ πίστει καλῇ συμβαίνοντα συναλλάγματα μεταξὺ τοῦ συνηγοροῦντος καὶ τοῦ συνηγορούμενου ἀπαγορευόμενα.

τοὺς δυναμένους λαμβάνειν b)] Ἐπειδὴ μέλλει μετ' ἄλλοις τοῖς ἐν ἀστεί c) συνηγοροῦσιν ἀξιοματικοῖς ἀπαγορευεῖν ἢ διατάξεις καθόλου τὸ λαμβάνειν τὸν οἰοδηῖοτε μισθῶν ὑπὲρ τῆς συνηγορίας, καλῶς ἐνταῦθα ἠσφαλισάτο, καὶ εἶπε· μηδεὶς ἐκ τούτων οἷς ἔξεστι λαμβάνειν μισθῶν, ἐξουθενητικῶς ἐχέτω πρὸς τὸ ἐκούσιος αὐτῷ μεταφερόμενον παρὰ τοῦ συνηγορούμενου. πολλοὶ γὰρ τῶν συνηγορῶν ἀπληστῶν καὶ ἀπόνοιαν νοσοῦντες εἰώθασιν πρὸς τὰ προσφερόμενα αὐτοῖς παρὰ τῶν συνηγορουμένων τραχύνεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς αὐτούς· ἀληθῶς, εἰπάρε, ὁ νοτιάριός μου οὐκ ἀνέχεται τοσούτους μισθοὺς λαβεῖν· ἐντολὴν μοι ἤλθεε δοῦναι; καὶ δοκοῦσι καταφορῶν καὶ ἐπιείλξειν τὰ προσφερόμενα. τοῦτο οὖν ἢ διατάξεις ἀπαγορευεῖν γίνεσθαι.

παρἔλκειν τὴν δίκασ d)] Αὕτη μὲν ἢ διατάξεις ἀπαγορευοῦσε τοῦτο γίνεσθαι, τοῦ εὐσεβεστάτου δὲ e) ἡμῶν βασιλέως νομοθεσία μετὰ τούτων ἐξενεχθεῖσα τὴν Κώδικα ἐπιτρέπει τοῖς ἀρχοῦσι, καὶ προστιμοῖς σωφρονίζουσιν τοὺς δικολόγους, ἐν αὐτοῦ καταλάβωσιν ἐπιτηδῆς παρεκτείνοντας τὴν ὑπόθεσιν.

Ἐξείναι δὲ f) τοῖς ἀξιοματικοῖς g) ἐν Ῥώμῃ, εἰ βουληθεῖσαν συνηγορεῖν, ἕως h) ὅτε δ' ἂν βούλωνται, ἐστῶσι μὲν, καὶ μὴ ὡς ἀξιοματικοῖς καθέξεσθαι· μηδὲν μὲντοι λαμβάνειν λόγῳ μισθῶν, ἀλλ' ἐπὶ ἀξίῃ i) τῶν οἰκειῶν ἐπαίων τῆς συνηγορίας κεκοινῶνται· εἰ δὲ μισθῶν λαμβάνοντες φανεῖσαν, ἀποβλήτους καὶ ἀγενεῖς k) καὶ ἐπιτελεῖς αὐτοὺς νομίζεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπαρχίᾳ l) ἐξείναι τοῖς ἔχουσιν ἀξίαν δίχα ἀρχῆς, τοῦτέστιν, ὄροραρίους m) κωδικέλλους n), συνηγορεῖν, καὶ συνηγοροῦντας αὐτοὺς μὴ ἀπαιτεῖν διὰ τὸ τῆς ἀξίας προνόμιον καθῆσθαι o), ἀλλ' ἐπιτηδῆς τὴν συνηγορίαν πληροῦν, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τῷ τῆς συνηγορίας ἀποταξάμενους τῆ τοῦ καθέξεσθαι ἐξουσίᾳ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἐξείναι δὲ τοῖς ἀξιοματικοῖς] Ζῆτει βιβλ. κ'. p) κεφ. τελευταῖον, καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ. ἐκέισε γὰρ τοὺς συγκλητικῶς καλεῖται αὐτοὺς δι' ἐναντιῶν δικάζεσθαι· ἐνταῦθα δὲ τοὺς ἀπλῶς ἀξιοματικοῖς ἐπιτρέπει. Ζῆτει βιβλ. ζ'. τίτλ. ε'. κεφ. γ'. Ζῆτει βιβλ. ε'. τίτλ. α'. κεφ. ρθ'. q)

x) Verba μηδὲ ἐν σύμφωνον in Cod. Haen. desunt, qui loco eorum signo ζ'. ad textus verba remittit. a) Cod. Leid. κ'γ. b) Cod. Haen. loco verborum τοὺς δυναμένους λαμβάνειν, quae in eo desiderantur, signo ζ'. ad verbum καταφορήσεως in textu, cui hoc signum superscriptum fuit, lectorem remittit, non ad verba τοὺς δυναμένους λαμβάνειν. c) MS. ἐν πίστει, quod vera lectione revocata hinc facessere iussi. R. Etiam Cod. Haen. ἐν πίστει. d) Ad verba παρἔλκειν τὴν δίκασ Cod. Haen. signo η'. lectorem ablegat. e) δὲ in Cod. Haen. deest. f) Fabr. post verba ἐξείναι δὲ addit καί, quod in reliquis omnibus deest. g) ἀξιοματικοῖς intellige dignitatibus quibuscumque perfunctos. Errat enim Caesar Costa Var. Iur. Ambig. L. I. c. 41. p. 1204. Thes. Iur. Otton. qui advocatos tantum illustres, publicis stipendiis et Principis annuae praestatione nobilitatis respici putat. R. h) In L. 6. §. 5. C. h. t. quibusque maluerint. Sed Graeci legerunt, quousque maluerint. R. i) αὐξίῃ etiam Cod. Coisl. et Haen. Fabr. ἐπαυξήσεως. k) Cod. Haen. et Fabr. ἀγενεῖς. l) Fabr. ἐν ἐπαρχίᾳ. m) Cod. Coisl. ὄροραρίους. n) Fabr. κωδικέλλους. o) Basilica (Fabroti) κεκοινῶνται καὶ καθῆσθαι. Sed κεκοινῶνται delendum est, nam quippe ex varia lectione verbi καθῆσθαι. R. Etiam Cod. Haen. et Coisl. solum habent καθῆσθαι. Neque illud κεκοινῶνται defendi potest; alioquin legendum esset διὰ τὸ τῆς ἀξίας προνόμιον κεκοινῶνται καὶ καθῆσθαι. p) Cod. Haen. pro βιβλ. κ'. habet κεφ. τίτλον η'. q) Cod. Haen. κεφ. ἐκατοστον ἔτατον.

INTERPRETATIO.

Nota, advocatum eo ipso, quod adversarium contumelia afflictit, infamia notari, ne ulla quidem adversarium lata sententia. Nam constitutio hoc ipso facto ei vult inferri infamiam.

contractum de lite] Haec intellige, aut quando de honorario suo paciscitur, aut, quod praecedens constitutio dicit, quando de emolumento certae partis ex negotio contractus initur, quo casu etiam voluit constitutio, ut advocatus a postulandi professione arceatur, aut quando non quidem certam partem, at quantitatem tamen certam pro patrocinio sibi depactus est. Simpliciter enim ne ullam quidem actionem aut contractum advocato de mercede vel honorario inire licet. Non tamen putaverim, contractus bona fide inire cum cliente suo, advocato interdictum esse. Nam generalia constitutionis verba ad rem propositam applicanda sunt; maxime cum rationi haud consentanea foret sanctio, si etiam contractus bona fide inter patronum et clientem initos censeremus prohibitos.

quibus accipere licet] Quoniam mox constitutio honoratis in urbe patrocinium praestantibus interdictura est ullam prorsus mercedem pro patrocinio capere, bene hic cavit dicendo: nemo ex his, quos mercedem accipere licebit, asperranter habeat, quod sibi litigator libero arbitrio obtulerit. Plurimi enim advocatorum lucro ad insaniam usque inhiantes, ad ea, quae a clientibus oblata sunt, excandescere solent dicentes: talem, o bone, mercedem ne notarius quidem meus acciperet. Mandatum ut mihi dares, venisti? Sic contemnunt et verbis extenuant, quod offertur. Hoc igitur constitutio fieri vetat.

lites protrahere] Haec quidem constitutio id fieri vetuit. Sed piissimi nostri Imperatoris sanctio post hunc Codicem promulgata Praesidibus permittit, advocatos, quos litem de industria protrahere deprehenderint, multa in ordinem cogere.

Licere autem honoratis in urbe Roma, si hoc officium putaverint eligendum, quam diu voluerint, advocacionem praebere, stare vero illos, non autem quasi honoratos sedere: ita tamen, ut nihil mercedis capiant, sed in laudis suae incrementum advocacionis munere fungantur. Sin mercedem accepisse arguantur, abiectos, degeneres, vilesque haberi. Sed et in provinciis licere his, qui sine imperio dignitatem, id est, honorarios codicillos meruerunt, patrocinium praestare, nec quatenus eo munere funguntur, propter dignitatis praerogativam sedere, sed stantes postulare, tanquam eo tempore, quo advocati personam susceperunt, sedendi iuri renunciantes.

L. 6.
§. 5. 6.
C. II. 6.

SCHOLIUM.

Licere autem honoratis] Quare lib. 20. cap. ult. quod non obstat. Nam ibi vetat, ne Senatores per se ipsos experiantur. Hic vero simpliciter honoratos admittit. Quare lib. 7. tit. 6. cap. 13. et lib. 6. tit. 1. cap. 109.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ τοῖς ἀξιόμακροις] Ἐν Ῥώμῃ δὲ νόησον τὸ οὐκ ἀδύνατον ἄξιον εἶτε μετὰ ζώης, εἶτε δίχα ζώης. οὐ παύεται δι' αὐτοῦ γενέσθαι φισκοσυνήγορος, ἀλλ' ἕως γε βούλεται συνηγοεῖν; μαθε. οὐ πρὸς τοῦτο βλέπει τὰ ἅμματα ταῦτα τῆς διατάξεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν τοῦ τότε Θεοδοσιανοῦ Κώδικος ἡ διατάξεις ἤτοι ἐναντίως περιελίονσαι τὴν συνηγορίαν, τοῦτου ἀπῆλλαξε τοὺς ἀξιοματικούς συνηγοοῦντας ἢ διατάξεις αὐτῆ. τὴν γὰρ τάξιν τὴν τὴν κρατοῦσαν ἐπὶ το φισκοσυνήγοροι οὐδὲ ἤρισταιτο ἢ διατάξεις αὐτῆ. σημερον οὖν καὶ περιττῶς κείται το, ἕως ὅτε βούλονται, συνηγοεῖν αὐτοῦ. εἰ μὴ ἄρα ἐκεῖνο ἀντίκειται, ὅτι ἔξεστι τοῖς ἀξιοματικοῖς ἀφίστασθαι τοῦ συνηγοεῖν, ὅτε βούλονται. πολλὰς γὰρ, οἷα συμβαίνει, ἀπαρτίζει αὐτῷ μετὰ χρόνον ὀλίγον τὸ συνηγορῆσαι, καὶ θέλει μᾶλλον τοῖς ἀξιοματικοῖς χρῆσασθαι δικαίως. καὶ πρὸς τοῦτο ἐστὶ τό, ἕως ὅτε βούλεται, ἢ ὅταν βουλευθῆι, ἀπαρτίζοντος ἀφίσταται τοῦ συνηγοεῖν.

Τὸ κατὰ πόδας ἔχει· δηλαδὴ ἵνα μὴ πρὸς αἰσχρὸν κέρδος καὶ ἔρανον ἀπρεπῆ αὐτῆ λαμβάνηται ἢ ἀφροσύνη. καὶ φησὶν ὁ Θαλελαῖος· τοῦτο ὅσον πρὸς τὸ πρόσωπον εἶπε τοῦ ἀξιοματικοῦ, οὐχ ὅτι αὐτὸ τὸ λαμβάνειν τὸς τῆς συνηγορίας μισθοῦς αἰσχρὸν ἐστὶ κατὰ φύσιν· τὸ γὰρ ἐναντίον καὶ ἐσπούδασται· ἀλλ' ὅτι τῆ ἀξιοματικῷ αἰσχρὸν ἐστὶν, ὅσον καὶ ἔρανον αὐτὸ ἐκόλλεσε ἢ), πάλιν πρὸς τὸ τοῦ ἀξιοματικοῦ πρόσωπον ἀποβλέπουσα.

ἔστι γὰρ ἡ τῆν συνηγορίαν πληροῦν w)] Σημειώσαι οὖν, ὅτι πᾶν ἀξιοματικὸς εἴη δικολόγων, ὀφείλει συνηγοεῖν ἐστὶ γὰρ· πολλῶ οὖν μᾶλλον ὁ μὴ ἀξιοματικὸς καὶ οὐδένα λόγον ὀφείλει καθῆσθαι ἐν τῇ συνηγορίᾳ.

L. 7. C. II. 6. ις'. Ὁ ἄρχων ἐξισούτω τοὺς δικολόγους τοῖς μέροσιν x), ὡς ἂν μὴ εὐρεθεῖεν y) εἰς ἓν μέρος οἱ ἀπαίδευτοι z), καὶ μὴ πῆρῶν ἔχοντες, εἰς δὲ τὸ ἕτερον οἱ πεπαιδευμένοι a). ὁ δὲ παρὰ τοῦ ἄρχοντος ἱπομνησθεῖς εἰπεῖν, καὶ δίχα προσφάσεως ἐνλόγον παραιτούμενος, ἐκβάλλεται τῆς συνηγορίας b), μηδὲ ἐπανόδον ἔχων ἐλπίδα. ἢ c) δὲ τις τῶν δικαζομένων ὀρθῶ παρὰ πολλοῖς d) τὸ πρᾶγμα τραυτάσῃ, καὶ πανουργίᾳ e) τοιαύτη τὴν τῶν συνηγορῶν περιγραφήν f) ἐξίσωσιν, ὡς ἐναργῆς συκοφαντῆς ἐλεγχθῆσεται b), καὶ τὴν ἀρχοντικὴν ἐξουσίαν οὐ διαφεύξεται.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ b).

Αἰμεριζέτω ὁ ἄρχων ἐξ ἴσου τοὺς δικολόγους τοῖς μέροσιν· ἀνάγκη δὲ βιβλ. θ'. τίτλ. γ'. διατ. β'. εἶναι εἰρηται, ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ ἐγκλημάτων ἐναγομένος δύναται ἔχειν συνηγορῶν. ὁ τὴν οὐκίαν ὑποθεσὶν τραυτάσῃ μετὰ ὄλων τῶν δικολόγων, δοκεῖ κακὸν πρᾶγμα ἔχειν, καὶ καταφρονεῖν τοῦ ἄρχοντος.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΥ.

Ἡ διατάξις αὐτῆ τῆς ἐξισώσεως τῶν δικολόγων ἐπιμελεῖται), καὶ νομοθετεῖ· μηδὲτοις ὑπὲρ ἑνὸς μέρους ὅλους τοὺς ἐπισημοὺς δικολόγους ἢ τοὺς παλαιούς συνηγοεῖν, ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ μέρει τοὺς νεωτέρους καὶ ἀτριβεῖς· ἀλλ' εἴαν συμβῆ ἐν τῷ ἐπὶ δικαστηρίῳ, τουτέστιν, ἐν ὅλῳ τῷ φόρῳ τῶν συνηγορῶν δύο μόνους ἐπισημοὺς εἶναι, ἢ καὶ πλείονας, ἐξουσίαν ἔχεται ὁ δικάζων διαμερῖν ἐξ ἴσου τοῖς μέροσιν τοὺς δικολόγους κατὰ τὸ δίκαιον. εἰ δὲ τις τῶν δικολόγων κλυθεῖς ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος δικολογήσῃ ὑπὲρ ἑνὸς τῶν μερῶν, ἐξουσιάζοντος χυρῆται μὴ εὐπροσδέχτω, ἐκβάλλεσθω, φησὶ, τοῦ συνηγοεῖν, μὴ ἐλπίσῃν μηδὲ μετὰ ταῦτα ἀποκαθίστασθαι αὐτῷ τὴν τῆς συν-

INTERPRETATIO.

Et honoratis] In urbe Roma vero intellige illa, quacunq; dignitate, sive cum, sive sine cingulo. Utrum autem ideo cessat esse fisci patronus, an, quoad velit, advocacionem praestat? Disce. Non eo respiciunt verba ista constitutionis, sed quoniam tum erant codicis Theodosiani tunc extantis constitutiones certis annis postulationem concludentes, constitutio praesens hoc mutavit, quod ad honoratos attinet postulandi munere fungentes. Nam rationem, quae nunc in advocato fisci obtinet, ne norat quidem haec constitutio. Hodie igitur superflue dicitur, eousque liceat orare, quousque voluerint. Nisi forte illud subindicetur, honoratis a postulando, quandoquod voluerint, discedere licere. Saepae enim, ut fieri solet, ipsis post breve tempus elapsum postulandi munus displicet; maluntque adeo honoratorum iure uti. Propterea dicitur, quousque maluerint, ut, quando placuerit, sine offensa a postulando desistere possint.

Τὸ κατὰ πόδας ἴτα: Videlicet, ut non ad turpe compendium, et stipem deformem haec arripiatur occasio. Et ait Thalelaeus: hoc ad honorati personam constitutio dicit, non quod advocacionis praemium capere natura turpe sit (nam contrarium receptum est), sed quod honorato indignum videatur; quare et stipem vocavit, rursus ad honorati personam respiciens.

stantes postulare] Observa igitur, etiam honoratum, si advocacionis munere fungitur, stare oportere. Quanto magis igitur eum, qui nulla dignitate praeditus est, in postulando stare oportet?

XVI. Magistratus ex aequo advocatos partibus tribuat, ne in altera parte imperiti, et usus forensis ignari reperiantur, in altera eruditi. Si quis vero a magistratu, ut advocacionem praebeat, monitus, sine iusta causa hanc provinciam detrectaverit, carebit postulandi copia citra spem restitutionis. Si quis autem ex litigatoribus cum plurimis negotium tractasse deprehensus fuerit, et tali fraude paris defensionis copiam subtraxerit, pro manifesto calumniatore habebitur, neque effugiet iudiciariam auctoritatem.

THEODORI.

Magistratus advocatos exaequet partibus. Lege lib. 9. tit. 3. const. 2. ubi etiam criminis reus dicitur posse habere advocatum. Qui negotium suum cum omnibus advocatis communicaverit, iniquam litem fovere, et magistratum contemnere videtur.

THALELAEI.

Haec constitutio aequae advocatorum distributionis curam gerit, sanciens, ne in altera advocati vel meritis nobiles vel vetustate advocacionem praebeant, in altera vero iuniores et parum exercitati. Sed si contigerit, in uno auditorio, hoc est, in toto foro duo tantum advocatorum hilarioris famae esse, vel etiam plures, ut iudici liceat advocatos inter partes ex aequo dividere. Si quis vero eorum a iudice pro alterutra parte postulare iussus, excusatione minus probabili usus fuerit, careat, inquit, foro, neque speret, sibi in posterum agendi copiam restitutum iri. Si quis autem ex litigatoribus de-

r) Cod. Haen. ἐξὶ sine iota subscripto. s) Cod. Haen. οὐκ ἀδύνατον sine iota subscripto. t) Item, cum Scheltinga respici ad Theodosii Novell. XVI. et Valentiniani Novell. XXXIV. R. u) Cod. Haen. τὸ λαμβάνον. Male. v) Cod. Haen. ἐκάλεισε. Quod in textum recepi, quum magis in usu sit, quam id, quod Ruhnkenius in editione habet, ἐκάλεισε. w) Cod. Haen. signo γ'. ad textum remittit. x) Sic, uti Ruhnkenius etiam Cod. Coisl. et Haen. legunt. Fabrotus in editione: ὁ ἄρχων ἐξ ἴσου τοὺς δικολόγους τοῖς μέροσιν διδόντω. Cum Fabrotus, facit Syn. nisi quod ἐξ ante ἴσον omittit. y) Fabr. εὐπροσδέχτω. z) Hinc restitue Synopsis Basilicor. Lib. VIII. p. 100. R. Syn. habet ἐπαίδευτοι. a) Cod. Coisl. Fabr. et Syn. nil nisi καὶ ἀτριβεῖς εἶναι habent post ἀπαίδευτοι. b) Fabr. ἐκβάλλεσθω τοῦ φόρου. Cod. Haen. et Coisl. habent eadem, quae Ruhnkenius. c) Cod. Coisl. et Fabr. εἰ pro ἢ habent. d) Basilica (Fabroti) addunt, κερωρισμένος, separatim, quod est in L. 7. C. h. t. idque recepissem, nisi Scholiastas quoque nostros eandem vocem ignorare viderem. Tractare h. l. est communicare, consulere. Apposite Vett. Gloss. Verb. Iur. τραυτάζονσαι, ἀνακουόσαι. R. Etiam a Cod. Haen. et Coisl. abest κερωρισμένος. e) Cod. Haen. πανουργία. Idem τοιαύτη sine iota subscripto. f) Fabr. περιγραφή. g) In marg. Cod. Haen. additur, ὡς ἐναργῆς. h) Cod. Haen. ἐρημεία Θεοδώρου. i) Cod. Haen. ἐπιμελεῖται. Certe scribendum erat ἐπιμελεῖται.

ηγορίας εξουσίαν. εἰ δὲ τις ἐκ τῶν δικαζομένων ἐλεγχθῆναι μετὰ πάντων τῶν ἐπισημῶν δικολόγων τρακτιάσας τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν, καὶ ἐντεῦθεν ἀποκλείων τὴν συνηγορίαν τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ, ἐξ αὐτοῦ τούτου ἀποδείκνυσθαι ὡς ἄδικον ἀγωνίζεσθαι δίκην, καὶ ὅπως διαπίπτει τὴν τοῦ ἀρχοντος ἀνθεντίας, ἣς ὀφείλει πείων λαβεῖν.

δίχα προφάσεως εὐλόγου κ)] Ἐἰ γὰρ εὐλόγον ἔχει παρατήσεως αἰτίαν, ἐκότως οὐ συνηγορεῖ. τί γὰρ, ὅτι πολλὰς λέγει ἔχθρος μου ἐστὶ προφανῆς οὗτος, ὃ κελύεις με¹⁾ συνηγορήσαι, καὶ εὐλαβοῦμαι, μήποτε διὰ τῆς ἐχθρίας δόξω ἐπίτηδες προδιδόναι αὐτόν. ὁ ἀδελφός μου πολλὰς ἐστὶν ὁ ἀντίδικος αὐτοῦ· καὶ πῶς ἔχω κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου συνηγορήσαι; ἀπλῶς γὰρ, ἐὰν δίκαιον τινὰ αἰτίαν ἔχη τῆς παρατήσεως ὁ δικολόγος, τότε καλῶς παρατεῖται τὴν τοῦ ἀρχοντος κέλευσιν, καὶ οὐκ²⁾ ὑποπίπτει τῆς διατάξεως ταύτης τῆ τιμωρίας. σημειώσῃ δὲ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀλογίως παρατηρούσθαι τὴν συνηγορίαν, τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος κελευθέντα συνηγορήσαι, ἐκβάλλεσθαι αὐτὸν τῆς συνηγορίας ἐκέλευσε, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα ἔχειν τοῦ πάλιν δυνάσθαι συνηγορεῖν.

τὸ πρῶτον τρακτιάσας κ)] Τοῦτο ἀρχὴ ἐστὶν ἐτέρου νομίμου περὶ τῶν προλαμβανόντων καὶ διδασκόντων τοὺς πολλοὺς δικολόγους, καὶ ἐντεῦθεν μὴ συγχωρούντων αὐτοὺς συνηγορήσαι. ἐνθὺς ἀντιπίθον, ὅτι ἐδίδαξα σε τὰ δικαιώματά μου, καὶ πῶς θέλεις κατ' ἐμού συνηγορήσαι; ὁ οὖν τοιοῦτος καὶ πρόληψιν κωπογράφου ἐπιφέρειται, καὶ δικαστικῆς ἀγροκακίᾶς πειραθῆσθαι. σημειώσῃ δὲ ἐκ ταύτης τῆς διατάξεως, ὅτι ὁ διασηθεὶς πρῶτον παρὰ τινος οὐ δύναται συνηγορήσαι κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει. εἰ γὰρ μὴ σαφῶς ἐκπεφώνηται τοῖσι τοῖς ῥημασιν τῆς διατάξεως, ὁμοίως διὰ τοῦ λέγειν· δὲ ὡν μετὰ πολλῶν τρακτιάζεται, ὑφαιρέται τοῦ ἰδίου διαδίκου συνηγορίαν· δεικνύται τὸ νόμιμον ἀληθές, ὅτι ὁ τρακτιάσας τὸ πρῶτον τινος, οὐ δύναται κατ' αὐτοῦ λοιπὸν συνηγορήσαι ἐν τῇ αὐτῇ μέτει ὑποθέσει.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἐξουσίαν ἐξισοῦτω] Ζῆτει κεφ. α'. θεμ. γ'. καὶ βιβλ. ε'. τίτλ. α'. κεφ. ρδ'.

17. Μήτε εἰς τὸ τῶν ἐπάρχων, μήτε ἐν ἐτέρῳ οἴῳ-δῆποτέ^{ο)} τις^{ν)} δικαστηρίῳ μετὰ τῶν συνηγορῶν τατέσθω Χριστιανὸς οὐκ ὦν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζῆτει βιβλ. α'. κεφ. κέ. 4).

ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Ὁ μὴ κοινῶν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, εἰ συνηγορήσῃ, ποινῇ καὶ δημειώσει υπόκειται. μὲνῃσο γὰρ τῆς ιε. διατ. τοῦ δ. τίτλ. τοῦ α'. βιβλ.

ΘΑΛΕΛΑΙΟΥ.

Ἡ διάταξις αὕτη τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς συνηγορίας οὐκ ἄλλως βούλεται συνηγορεῖν, εἰ μὴ μετῶν τῶν ἁγίων τῆς καθολικῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας. ἐὰν δὲ παρὰ τοῦτο γένηται τι, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἐπάρχου^{κ)} τῶν πραιτωρίων ὁ χρόσιον λιτρῶν πρόνοιμον ἀπαιτεῖσθαι βούλεται, καὶ αὐτὸν τὸν τολμήσαντα παρὰ τὴν διάταξιν συνηγορήσαι, καὶ τῆς συνηγορίας ἀπωθεῖσθαι βούλεται, καὶ διπρως ἐξορίζεσθαι. ἀπειλεῖ δὲ καὶ ἀρχοῦσι¹⁾ τῶν ἐπαρχίων, παρ' οἷς ὁ μὴ Χριστιανὸς συνηγορῆσαι, τοῦ ἡμίσεως μέρους τῆς οὐσίας αὐτῶν δημεῦσαι καὶ ἐξορίαν πενταετούς χρόνου.

Τὸ κατὰ πόδας ἔχει²⁾ μῆδεις ἐν τῷ φόρῳ τοῦ μεγέθους τοῦ σοῦ, μῆδὲ ἐν ἐπαρχικῷ δικαστηρίῳ, ἢ παρ' οἴῳδῆποτε δικαστῆ προβιανέτω πρὸς τὸ τῶν τογατῶν³⁾ συγγλήριον, ἧτοι σωματεῖον. καὶ φησὶ ὁ Θαλελαῖος· πλατυτάτον ἐστὶ τοῦτο μέγος τῆς διατάξεως, καὶ δύναται τις ἐπιχειρήσας ἐξ αὐτοῦ λέγειν, ὅτι, κἂν⁴⁾ παρὰ κομητρομιοσασθῆ δικαστῆ ἢ παρὰ χαμαιδικαστῆ ὁ ἀμύητος τῶν μυστηρίων δικολογήσῃ, χωρῶν ἔχει ἢ διάταξις αὕτη, μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν τὰ ἐπαρχικὰ δικαστηρία, τότε ἐπιγαγεν⁵⁾ apud quemquam⁶⁾ iudicem. καὶ τίνα ἔχομεν μετὰ

tectus fuerit, cum praestantissimis quibusque negotium suum tractasse, et sic defensionis copiam adversario suo subtraxisse, hoc ipso prodit, iniquam a se litem agitari, iudicisque auctoritatem deludi; quam ipsum experiri par est.

sine iusta causa] Quodsi iustam excusationis causam afferat, recte abstinere ab advocacione. Quid enim? si dicat: apertae mihi cum eo intercedunt inimicitiae, pro quo me postulare iubes; ideoque vereor, ne quando propterea de industria causam eius prodidisse videar. Vel hoc modo: iste fratris mei adversarius est; qui igitur contra fratrem meum agere possim? Simpliciter dicendum, advocatum, qui iustam excusationis causam attulit, iudicis iussum recte deprecari, neque incidere in poenam hac constitutione statutam. Nota vero, eum, qui a iudice causam agere iussus est, nec probabiliter se excusavit, a postulando arceri, citra spem restitutionis.

negotium tractasse] Incipit altera pars constitutionis agens de iis, qui plurimos advocatos occupant instruantque, ut ne aliis patrocinium praestare possint. Statim enim quis opponit: qui tu adversus me postulare audes, qui per me instrumenta mea cognovisti? Talis igitur et in praesumptionem calumniatoris incurrit, et iudicis indignationem experietur. Observa autem ex hac constitutione eum, cuius fidei ab altero negotium commissum est, non posse in eadem causa contra eundem advocacionem praeberere. Nam licet illud his constitutionis verbis haud aperte expressum sit, ex eo tamen, quod dicitur, dum cum plurimis tractavit, adversario suo subtrahit defensionis copiam, verum ius satis apparet, eum scilicet, qui negotium alicuius tractavit, non posse iam in eadem causa adversus eum postulare.

SCHOLIUM.

Iudex exaequato] Quaere cap. I. them. 3. et lib. 6. tit. I. cap. 104.

XVII. Nemo vel in foro Praefecti Praetorio, vel in alio quocunque iudicio inter advocatos admittatur, nisi Christianus sit. L. 8. C. II. 6.

SCHOLIUM.

Quaere lib. I. cap. 25.

THEODORI.

Si quis catholica religione non imbutus patrocinium praestiterit, poenam et proscriptionem sustinebit. Memineris enim const. 15. tit. 4. lib. 1.

THALELAEI.

Haec constitutio omnes omnino ab advocacione praestanda arcet, nisi catholico Christianorum cultui sint addicti. Sin autem contra hanc constitutionem aliquid factum fuerit, Officiales Praefecti Praetorio centum auri libris multabuntur, et quicumque contra decretum postulare ausus fuerit, ab advocacione repelletur, eiectus in perpetuum exilium. Provincialium etiam Rectoribus dimidia bonorum partis proscriptionem, et quinqueennale exilium minatur, apud quos a Christiana religione alieni postulasse deprehensi fuerint.

Τὸ κατὰ πόδας ita: nemo in foro magnitudinis tuae, vel in provinciali iudicio, vel apud quemcumque iudicem accedat ad Togatorum consortium, aut corpus. Et ait Thalelaeus: latissima est haec pars constitutionis; unde quis argumentans dicere posset, huic constitutioni quoque locum esse, si, qui mysteriis non imbutus est, apud compromissarium iudicem aut pedaneum causas oraverit. Nam postquam de provincialibus iudiciis dixisset, statim subiungit, apud quemquam iudicem. Iam quem post ma-

1) Cod. Haen. loco verborum δίχα προφάσεως εὐλόγου habet signum ε', quod ad verba textus, quae illustrantur, remittit. 2) Cod. Haen. m). Male. m) Cod. Haen. οὐκ. n) Non ad haec verba, sed ad ἦν δὲ τις τῶν δικαζομένων Cod. Haen. signo ε'. remittit. ο) Cod. Haen. et Coisl. οἴωδῆποτε sine iota subscripto. p) τις deest apud Fabr. q) Cod. Haen. ζῆτει τοῦ α'. βιβλίον κεφάλαιον κ'. r) Cod. Haen. ἐμνηρεία Θεοδώρου. s) Cod. Haen. τῷ ἐπάρχῳ. t) Cod. Haen. καὶ τοῖς ἀρχοῦσι. u) MS. ἀγάτων. Vid. Brissot de V. S. in h. v. R. Etiam Cod. Haen. ἀγάτων. v) Cod. Leid. κἂν. w) Cod. Haen. quum.

τοὺς ἀρχοντας νοῆσαι δικαστῆν, εἰ μὴ τοὺς χαμαιδικαστάς; ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς εἶπον, δικανικῶς ἐπιχειροῦσθαι δύναται. τὸ δὲ ἐπαγόμενον τῆς διατάξεως ἤτιον δηλοῖ, ὅτι περὶ μόνων ἀρχόντων νομοθετεῖ. οὐδὲ γὰρ τὸ συνηγορεῖν ἀπαγορεύει, ἀλλὰ τὸ συνίστασθαι, λέγουσα, *accedat ad Togatorum consortium*, μὴ προβιανέτω εἰς τὸ τῶν δικολόγων σωματεῖον, ἤτοι συγκλήριον, τούτεστι, μὴ συνιστάσθω. τὰ οὖν *apud quenquam iudicem* x), νόησον περὶ τῶν σπεκταβίλων y) ἀρχόντων, ἤτοι τῶν περιβλέπτων, οἷον Ἀνθυπάτου, καὶ Ἀυγουσταλίου, καὶ Κομητοῦ τῆς ἀνατολῆς, καὶ Βικαρίου. οὗτοι γὰρ οὐ περιέχονται τῷ *in provinciali iudicio*· ἐπειδὴ οὐκ ἐπαρχίως μόνον ἀρχοῦσιν οὗτοι οἱ σπεκτάβιλοι z) οἱ ἀρχοντες, ἀλλὰ κλιμάτων ὁλοκληρῶν· οἱ μὲν Ἀνθύπατοι πάσης τῆς Ἀσίας, οἱ Ἀυγουστάλιοι πάσης τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁ Κομῆς τῆς ἀνατολῆς πάσης ὁμοῦ τῆς ἀνατολῆς, καὶ οἱ Βικαριοὶ ἢ τῆς Ἰωνικῆς ἢ ἄλλων τινῶν κλιμάτων, ὧν εἰσι Βικαριοί. τοιούτους οὖν νόησον παραλαμβάνεσθαι d) διὰ τοῦ, *apud b) quenquam iudicem*. παρὰ γὰρ χαμαιδικαστῆ οὐδὲ οἱ ἄτιμοι, οὐδὲ οἱ c) ἄλλοι πῶς κεκωλυμένοι εἰργοντα συνηγορεῖν, ἐπειδὴ οὐδὲ συνηγορεῖται τοῦτο καλεῖται, ὡς ἐμάθομεν εἰς τὸ προοίμιον τοῦ *de Postulando* τῶν πρώτων, ἔνθα μόνον τῶν ἐν πουβλικῷ δικαστηρίῳ ἐπὶ συγκοφαντίας καταχωθέντα εἶπε μηδὲ παρὰ χαμαιδικασταῖς δύνασθαι συνηγορεῖν.

Τὸ κατὰ πόδας ἔχει· εἰ μὴ τῆς ἱερᾶς καθολικῆς θρησκείας ἐμνήθη τὰ μυστήρια, καὶ φησὶν ὁ Θαλελαῖος· κἄν οὖν Χριστιανῶν γονέων εἴη ὁ βουλούμενος συνηγορεῖν, καὶ αὐτὸς προαίρεσιν ἔχη καὶ πίστιν Χριστιανῶν, μῆπω δὲ τὸ σωτηριώδες προσήλθε βαπτίσματι, μηδὲ τῶν μυστηρίων μετέσχεν, οὐ δύναται συνίστασθαι εἰς τὸν τῶν συνηγορῶν κατάλογον.

- L. 8. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ταχθεῖη, οἱ μὲν ἐπαρχικῶς
C. II. 6. ταξεῖται d) δέκα χρυσῶν καταθήσουσι λίτρας, αὐτὸς δὲ ὁ συνηγορεῖν τολμήσας, ἐβληθεὶς τοῦ συνηγορεῖν e), καὶ δημευθεὶς ἐξορισθήσεται, τοῦ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀρχόντος ἀνασχομένου μετὰ f) τὴν εἰς τὸ ἡμισυ δήμευσιν ἐπὶ πενταετία g) ἐν ἐξορίᾳ διάγοντος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὸ κατὰ πόδας ἔχει· εἰν ἄλλο τί ποτε οἰσθήποτε h) τρόπῳ, ἢ οἰσθήποτε μηχανῇ ἢ γένηται, ἢ ἐπιχειρηθῆ γενέσθαι. καὶ φησὶν ὁ Θαλελαῖος· σημειῶσαι ταῦτα τὰ γενικά ἔρηματα τῆς διατάξεως· ὅτι κἄν καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ἢ καθ' οἰσθήματα i) μηχανῇ ἐπιχειρήσῃ τις παραβῆναι τὴν διατάξιν ταύτην, ὑποπίπτει τῇ νομοθεσίᾳ αὐτῆς. εἴτε οὖν ἀπὸ τινος προστάγματος, εἴτε ἀπὸ θείου ἡσυχασμοῦ κατὰ τὴν συναρπαγὴν αὐτῷ πορισθέντος δυναθείῃ συστήναι, οὐκ ἐφαρῆγει τὴν τῆς διατάξεως τιμωρίαν. μᾶλλον δὲ κἄν μὴ συστή, ἐπιχειρήσῃ δὲ ὅμως συστήναι, καὶ οὕτως ὑποπίπτει τῇ διατάξει λέγουσα, *factum, vel attentatum k) fuerit*. τὸν γὰρ ποιησαντὰ τι ἢ ἐπιχειρήσαντα ποιῆσαι παρὰ τὴν διάταξιν περιλαμβάνει ταῦτα τὰ ἔρηματα.

Ἐρωτήσις· οὐ δοκεῖ σοι ἀλόγιστον εἶναι τὸ, εἰν παρὰ ἄλλο ἀρχοντι συστή ὁ ἀμύητος, τὴν τάξιν τοῦ ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων καταδικάζεσθαι; ἀλλὰ γίνωσκε, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη πρὸς πίστας τοὺς ἀρχοντας κατεπέμφθη. ἕκαστῳ οὖν ἀρχοντι περὶ τῶν παρ' αὐτῷ συνισταμένων ἐπαγεῖ τιμωρίαν l). αἰεὶ καὶ ὑποκαπιόσα, ἔνθα περὶ τῶν ἐν ἐπαρχίᾳ ἀρχόντων νομοθετεῖ, οὐκ ἀλόγιστος τὸν οἰσθήποτε ἀρχοντα τιμωρεῖται ἐκ τοῦ συστήναι τὸν ἀμύητον, ἀλλ' ἐκεῖνον τιμωρεῖται, οὗτως ὅτι τὴν δικαίαν συνέστη καὶ συνηγόρησεν ὁ ἀμύητος. εἰ τοίνυν ὁ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀρχων, διὰ τὸ ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ συνηγορεῖσθαι τινα, οὐ τιμωρεῖται, πολλῶ μᾶλλον οἱ τάξεις τῶν μεγάλων ἀρχόντων, διὰ τὸ ἀλλοχουῦν συστήναι τὸν ἀμύητον, οὐ τιμωροῦνται, ἀλλ' ἕκαστου τάξις ὑπὲρ ἑαυτῆς τιμωρεῖται. τοῦτο γὰρ, ὡς εἶπον, δηλοῖ τὸ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχίῶν νομοθετημένον ταύτῃ τῇ διατάξει.

gistratus intelligamus iudicem, nisi pedaneum? Sic quidem, ut dixi, forensi more argumentari licet. Sed sequens constitutionis contextus declarat, de solis magistratibus id sanciri. Neque enim postulatio interdicitur, sed receptio in collegium, cum dicit: *accedat ad Togatorum consortium*, hoc est, non admittatur in advocatorum corpus. Illa igitur, *apud quenquam iudicem*, intellige de spectabilibus Magistratibus, veluti Proconsule, et Augustali, et Comite Orientis, et Vicario. Hi enim non continentur verbis, *in provinciali iudicio*, quia non provincias solum administrant, sed totas regiones: Proconsules quidem totam Asiam; Augustales totam Aegyptum; Comes Orientis totam simul Orientem; et Vicarii vel Pontum, vel alias regiones, quarum sunt Vicarii. Hos ergo contineri puta illis, *apud quenquam iudicem*. Nam apud pedaneum iudicem neque infames, neque alii quocumque modo prohibiti, postulare vetantur; quoniam hoc neque advocacionem praebere dicitur, sicut cognovimus princ. Tit. de Postulando, ubi solum callumniae publici iudicii damnatus apud iudices pedaneos postulare prohibetur.

Τὸ κατὰ πόδας ita: Nisi sacrosanctae Catholicae religionis mysteriis imbutus sit. Et ait Thalelaeus: etiamsi is, qui patrocinium praestare cupit, Christianis parentibus ortus, voluntate et fide Christianus sit, nondum tamen ad salutarem fontem accesserit, neque mysteriorum particeps sit factus, in advocatorum matriculam recipi nequit.

Si quis vero adversus ea inter Togatos receptus sit, apparitores Praefecti Praetorio decem auri libras pendeant; qui autem advocacionem praestare ausus fuerit, eiectus foro et proscriptus exilii poenam sustineat, Rectore provinciae, qui haec toleraverit, dimidiae bonorum partis proscriptionem et poenam exilii per quinquennium passuro.

INTERPRETATIO.

Τὸ κατὰ πόδας ita: sin autem aliquid quoquo modo vel quadam machinatione factum vel attentatum fuerit. Et ait Thalelaeus: nota universalis haec constitutionis verba; licet quis quoquo modo vel quacunque machinatione huic legi fraudem facere instituerit, incidit tamen in poenam ab ea sancitam. Sive igitur decreto, vel Imperatoris rescripto, quod per obreptionem impetravit, recipi possit, non effugit constitutionis poenam. Imo vero, licet non sit receptus, attentaverit tamen, ut reciperetur, vel sic impingit adversus constitutionem dicentem, *factum, vel attentatum fuerit*. Quibus verbis continetur, et qui fecerit aliquid adversus constitutionem, et qui facere instituerit.

Interrogatio: nonne tibi a ratione alienum videtur, officium Praef. Praet. damnari, si quis Christianorum expers sacrorum ab alio Magistratu receptus sit? Sed scias, hanc constitutionem ad omnes Magistratus missam esse. Singulis igitur propter eos, quos receperunt, poenam irrogat. Etenim mox, ubi de provincialium Rectoribus sancit, non temere quemcumque Magistratum propter receptionem hominis non Christiani poena afficit, sed eum tantum, sub cuius iudicio receptus est, et advocacionem praebuit non initiatus. Si igitur provinciae Rector, quod quis in alia provincia postularit, non punitur, multo minus Officiales maiorum Magistratum, quod homo non initiatus alibi receptus sit, poenam sustinebunt; sed quodlibet officium pro semetipso luet. Hoc, ut dixi, significatur iis, quae de provincialium Rectoribus hac constitutione sancita sunt.

x) Cod. Haen. τὸ οὖν *quenquam iudicem*. y) MS. *σπεκταβίλων* pro *σπεκταβίλων*. R. Etiam Cod. Haen. *σπεκταβίλων*. z) Cod. Haen. *spectabiles*. a) Cod. Haen. *περιλαμβάνεσθαι*, quod omnimodo praefendum censeo. b) In Cod. Haen. *apud* deest. c) Cod. Haen. οἱ δὲ οἱ. d) *Iac. Guther. de off. D. A. Lib. II. cap. 10. R.* e) *Fabr. ἐβληθεὶς τοῦ φόρου*. f) *μετὰ*, quod et Cod. Coisl. et Haen. habet, deest apud *Fabr.* g) Cod. Coisl. *ἐπὶ πενταετίαν*. h) Cod. Haen. *οἰσθήποτε*, et postea *οἰσθήποτε*, utrumque sine iota subscripto. i) Cod. Haen. recte *οἰσθήματα*. Ruhnck. in edit. *οἰσθήματα*. k) Cod. Haen. *attentatum*. l) Cod. Haen. *τὴν τιμωρίαν*.